

**LITERÁRNÍ
ŠUMAVA**

2001

Sborník

Přehled nejlepších autorů XI. ročníku Literární Šumavy 2001

Poezie do 25 let

- 1. místo Tomáš T. Kůs, Plzeň
- 2. místo Milena Písačková, Plzeň
- 3. místo Vladislav Hřebíček, Strakonice
- čestné uznání Jan Stránský, Plzeň

Poezie nad 25 let

- 1. místo neuděleno
- 2. místo Pavel Ertl, Broumov
Jan Hlůžek, Most
- 3. místo Milena Svobodová, Kladno
- čestné uznání Michal Tejček, Přeštice

Próza do 25 let

- 1. místo Tereza Jandová, Plzeň
- 2. místo Petr Horák, Libhošť
- 3. místo neuděleno
- čestné uznání Jana Staňková, Plzeň

Próza nad 25 let

- 1. místo neuděleno
- 2. místo Michal Černý, Sokolov
- 3. místo Mgr. Lenka N. Novosadová, Plzeň
- čestné uznání Libuše Kalistová, Novosedly

Publicistika do 25 let

- čestné uznání Kateřina Nová, Plzeň

Publicistika nad 25 let

- 1. místo neuděleno
- 2. místo Milan Ciler, Turnov
- 3. místo neuděleno

Tomáš T. KŮS

kruhy dní
rozedníváš kastrátským zpěvem
loupu si tvé kontury z ořechů
ze skořápek mlhy sukýnka
to o tvarech jsi hýžděmi

kam nedosáhnu ...
kam nedosáhnu dlaní k obejmutí
kam nedocházím nohou a očima nevníknu
to srdce tuší celý den chůze
zamlklé

až k večeru
až k tmě když houkáš
ta tma - negerská prdel černý pardál!
jenom hvězdy v ní
buší
osudem strnulá hladina tam láme
měsíc v šibeničku
a měkkého ticho škrundlá krví
kulatí
jak prosbičky z obtěžkání
končí životem

Poesie versus

... Jak se začne člověk převalovat, je to v tahu. Jazyk se stáhne, hrdýlko zúží, oči posmutní vytrěštěným jasem. Bože, ta touha slov otevřít ránu, jež by bolela všechny a všudypřítomně. Jelikož to živé maso někde je, jelikož to živé maso někde je a čeká, jen najít tepnu, jen bodnout, jen nemít tupý nůž!

...nu což, koneckonců jeden je tak načatý vždycky, každá báseň je mu na kůži zástupná jako květnaný šlic. A mluvíme-li s dívkou, mluvíte k ní, mluvíte-li se zemí, mluvíte k ní, koktáte-li ze spaní, mluvíte k ní, dokonce mluvíte-li naprázdno, mluvíte k ní. Zkrátka hovoříte-li k životu, mluvíte k ní a hromadí se vám všude.

Nevěště hlavu. Buďte marniví a postávejte rádi před zrcadlem. Tahejte ty dvojaké jizvičky z prádelníků hala bala jednu přes druhou, bez servítek, jak bílé košile v horkém letním dni. Jak bílé košile v horkém letním dni...No povězte, nesluší vám?

Milena PÍSAČKOVÁ

Daleké ještě

I.

Možná to zní cizokrajně
jak písek v kytaře
ale proplavala jsem tou dobou

Často se mi zdálo
že je mezi mnou a vizí
dva metry široká
ledová stěna

Už ten led taje
jsem tomu ráda

II.

Čím delší báseň která není marná
tím větší bohatství v truhličce představ
to říkám rovnou – přečti si to víckrát
Je to jak spát venku vítr v očích
a cítit divokost
(i noc je pestrá)
Vzpomínám na člověka co psal slovo „VEN“
velkým písmem ale slovo „dovnitř“
psal zásadně malým
nepsal to z rebelství
ale byl nevšední
a o něčem svědčilo
to pro ten led jsem to neuměla pojmenovat
ale vonělo to mokrym dřevem
a on přemýšlel vysokohorsky

III.

Něco mě prosilo
– zastaň se nás tam odkud se nevrátíš
a nutilo mě přemýšlet
jaký si na tu cestu ušiju oděv
a hlavně dovnitř měkkou srst
upřímnou srst – co nejupřímnější

IV.

Led ale roztál zase jen trochu
a mrzne stále
je to pro mě daleké ještě

V.

Najednou

V lese visí hedvábné zvony
závěsy fialové mlhy jdou snadno roztrhnout
dřevěné sochy hrazdičky mezi stromy
a nápisy „ZAKÁZÁNO“
je zakázáno ale nevím co
stromy to také neví
jen tulipány – trochu velké
rozkvétají mezi kořeny
a netrhám je nesmím
stejně jsou zamčené na zámek
nelze je utrhnout
ale kdo to přece zkouší
zazní mu v uších děšivá píseň
Nedávno bylo ještě ráno
a úzké ostny rampouchů
tály do prázdna
a zhruba v poledne
zazněly náhle čtyři výkřiky
a pták co bruslil po obloze
s úlekem padal do hlubokého lomu

VI.

Zvony nezněly – zvony vrzaly
nic se nezlomilo – nic neodkvetlo
a jenom rampouchy – dál tály do prázdna
a je to pro mě – daleké ještě

Hustota léta

Děšť jen tak tiše olízl
kořeny fíkovníků
a zase suchou nohou
vkročil na zem žár
ale kořeny pochopily
že za ten lehký dotyk
mají být vděčný...
Červen se vlnil
a už ne naprázdno
a nezašifrovaně

V ulici dýchalo hříbě

Hustota léta
už nebyla střízlivá

Deštivák

Nepsal špatně – psal skoro rozklovaně
jako by za drobného deště lovil z kapsy suchou kůrku
a přestože byl nablízku krám s potravinami
chroustal ji s ochotou klidně se zadusit
Tak silně v něm ten havran kloval
a trhal drápy vnitřnosti
cítíl v něm totiž mladou kořist
a nenasycen lítal kolem hlavy
Ně za deště – už za lijáku –
kdy si duchodkyně stěžujou
– to je počasí vidíte paní –
– no to víte to je hrůza!
A déšť to tuší
a prší a prší a prší...
Ale on má rozvázaný tkaničky
a zkoumavě se dívá na znuďenou holku
– nemáš pocit že je ten svět z šedýho plechu?
a ona nechápe
– no víš jak pro koho uklidňuje ji
přes všechnu zimu v něm hoří plamen
je jako mokré březové dřevo

Vyleze na kopec
mraky rozlámaný větrem hladí rukama
a pak hned píše přesvědčivěji
už mu ten déšť patří
prehistorické zvíře
jarní ohňostroj
mokrej jetel
mokré obilí

A hrozny na tržišťích a hluboká psí srst
do sebe nasály všechnu tu vlhkost
a odněkud zaladily hlasy
jedinej kdo nikdy neumře je život
vítr život a různý moje vzpomínky...
Nejlíp voní dávno sněžený jablka...

Svíčka a útes

Po letech odpovím
na tvůj dotaz
zda se svíčka může uklánět
moři z útesu
aniž by se zlomila
zhasla
utонуla
nebo uhořela do půl těla
Hm...může...
mrtvá svíčka bez plamene
kterou nosíš v srdci

Její

Zchudli.
A tak jim nezbylo
než bydlet pod mostem,
v očích zmatený strach ze stáří.

Jednoho dne jim divoké kachny potrhaly oblečení.

Když viděl její ležící vyzáblost,
začal jí přikládat na nahé tělo
oblázky z řeky zahřáté v ohništi...

Vladislav HŘEBÍČEK

Umotnění sv. Brückenlitta

(podle skutečné události)

O zasmušilých
nedělích
chodil otec
v pošťácké uniformě
surfovat k hrázi.
Když se pak
vyrojila
večerní oblaka,
skákal po jedné noze domů,
vyklepávaje
si kal
z očí.
Matka
zatím popíjela
u plotny
a dělala
už dvacet let
nedělní večeri.
Když se pak
zavřely dveře
kvůli
zvědavcům,
do okenních tabulí
tloukl rameny
odměřený vítr.
(Matka
ho jednou
chtěla
pustit dál,
ale otec
jí to
dvěma
fackami
rozmluvil.
Bydleli jsme
v pátém
patře.)
Pak se začal
den
loupat

a
vkuhalala
noc.
V tu dobu
jsem se chtíval
oběsit,
ale měl jsem
strach,
že bych našim zkazil
nedělní večer.
Tak jsem si to
schovával
až
na pondělní ráno
jenomže
to jsem býval
zase
líný.
Až
dnešní ráno
jsem se odhodlal.
Včera
vsrkla
země otce i matku,
(matce
se přeci jen
podařilo vpustit
vztahovačný
vítr do kuchyně
a neodolala
jeho
chvástavému vábení
a
otec
měl tolik rád
labutě)
a
já
stál
na mostě

a
špehoval
svou tvář
v šupinaté řece.
Kolem mě
se prokouřívávali
lidé
k píchačkám,
aby
se mohli prokouřívávat
ke svačinám,
ve výši
očí
se zzzubila
omšelá,
ale pořád
fortelná
kovová lady
a
já
pozvolna
přirůstal
k zábradlí,
zbytečně
si dýchaje
do vystouplých žil.
Tu
scenérii
snad
maloval
milovník mědi.
Skočil jsem tedy,
ale zůstal viset
za ruce,
zády k mostnímu podloží.
Několik polknutí
jsem sešlapával
vzduch
pode mnou.
až
jez
zahrál
fugu.
Dívka,
která
se šolíchala
mostem,

se naklonila
a
srazila
mi
pot z čela.
Pak
se pozvolna
odbotila.
Začaly
mi
krvácet
ruce, krev
stékala
po předloktích
a
vpíjela se
do
chlupů v podpaží.
Sklonil jsem
hlavu
a přejel si
jazykem
po
rozpraskaných rtech,
čímž jsem vzbudil
rybáře
pode mnou.
Roztancovaly se
mu
prsty
a
chytil úhoře.
Zatleskal jsem
mu,
voda se rozstoupila
a
pak
už jsem slyšel
jen
lousknutí
vlastního trupu.
Po
říčním dně
jsem se dokotrmelil
až
do
Šlésvicka–Holštýnska,

kde
jsem byl prohlášen
za
svatého.
Všechny
mé

životopisce
pak
platili
od
verše.

O mrtvých ženách

v stojatých vodách stojí mrtvé ženy
pozdě jim přinést chceš
v ramenních důlcích živou vodu

břicha mraků rozdírá les
prší do stojatých vod
a déšť nasazuje ženám přilbice

jak malé dítě jež chce z prsu pít
do zvonů dvanácté zavrže seschlá hrušeň
a je to marné mrzké směšné zbytečně

ženy necítí ani úhoře
kteří se třou o jejich klíny
vždyť kam jinam se schovat před smrtí

snad jednou oživnou
oči jim zasvítí a vlasy chytanou plamenem
a zuby stisknou růži krvavou

a spálí úhoře ve svých útrobách
vždyť svými klíny spálily již tolik strachu

– mrtvé však mlčí do vod stojatých
a z důlků ramenních se nenapíjous

Převozník se rekreuje.
Ubylo vody.
Tak k čemu lámat vesla
o strupy dna.

Postáváme na březích.
Ryby nás vášnivě líbají na dálku.
Činíme si poznámky
nedozírného významu.

Jan STRÁNSKÝ

Ariadně

Usnout se nedá
tam a tam
a zpátky.
Nic se nedá.
Na cestu zpátky
je život krátký
a každá zeď je stejně šedá.
A strašně hluboká
a měkká.
Určitě čeká
moje Laura.
Jak k ní, jak ven
z paláce Mínótaura?

Fakt musím na dno,
Ariadno?
(A nebude tam příliš chladno?)

Kometě

Říkala mi paní
co nám chodbu zametá
že na konci února
objeví se kometa.

Že bude svítit
jenom pro mě
a že už nebude uklízet
v našem domě.

Dopis

Napsal jsem svoji duši na papír
a svěřil jsem ji tobě
jako ty odevzdáváš vlasy kadeřnici

bál jsem se, že bude suvenýr
šperk na tvý róbě
že skončí v popelnici

bál jsem se, abys ji nezmuchlala
bál jsem se, abys ji nespálila
    roztrhala
    rozštíhala
    ušpinila

tys ji jen překročila jak hovno na ulici.

Pavel ERTL

restituce

jen rozevřená náruč strašáka
mě vítá na mém poli

lék léků

sestra naděje bylina chráněná
léčivé dlaně má

smích

to si oči s hvězdami hrají
naše malá chvílka v ráji
ucho na bráně
živí naslouchají
leč tiše se pasou beránci v ráji

Láska čarodějnic

Celé jsme z rosolu, až k sukním se nám tanečníci přilepí
svíjivým kouřem osleplí.
Odnosou nás, kam si zamanem,
do středu ohně, střezeneho naším šamanem.

A až vysajeme z nich sladkou slinu,
kohoutci budou pěkně zobat rovnou z klínů,
pyšně zapotácí opilými těly
a svalí se přesně tam, kam my jsme chtěly.

Ale toto je planeta zločinů s říšemi satanů,
kde díl kruté lásky od života dostanu
jenom pro usmání, pouze pro doteky, toliko pro chvílky.

Ale my tolik milujeme malé růžové andílky!
A protože jiné semeno pro nás ve vesmíru není,
Bože, lze s Ďáblem počít nám andělská pokolení?

Trávy Stromy Oblaka

Dactylus glomerata
psával jí v dlani
stýblem srhy
a že byl prvý
nezapomně na ni

Bromus secalinus
je sveřepě mu zrát
pro lásku v zrnu
a z orosených drnů
zlou krůpěj brát

Populus alba
topoly skáceli
ty pilné větrolamy
a v bouřích byli sami
a vichřice jim splácely

Lerix decidua
zelenín žlutín modřín
strakatý je les
jak život plný modřín
když jsi do něj vlez

Gingo biloba
spatřili jinan
jenž krásnil sad
stejní šli jinam
jen jiný zůstal stát

Almus glutinosa
zdává se mi
Ofélie o tobě
vidávám tě pod olšemi
plouti po vodě

Panicum milliaceum
o proso prosili
když v nepohodách seli
a v srdcích cosi nosili
co my jsme zapomněli

Phleum pratense
když rozsávali slávu
i bojínek tam stál
a o každíčkou trávu
jak o sebe se bál

Tilia cordata
šel řezbář spát
s lípovou vůní
a srdce pimprlat
po něm stůní

Picea abies
kradli se ze smrčín
a rovné nesli dříví
a v patách měli stín
přízemní a křivý

Fraxinus excelsior
a po tmě bude opylena
v kosmickém závanu
a z kmene jasanu
vyjde muž a žena

Sorbus hybrida
remízku maloval
v zátiší zimy
a zpěvům požehnal
kropenkou jeřabiny

Aesculus hippocastanum

na poslední sklenku
půjdem pod kaštiny
a nevylezem z šenku
nedonesem džbány

Robinia pseudoacacia

a kát se budou
sudí i jejich kat
a před mýtinou chudou
o liché se bát

Cumulus

a co jsou oblaka
voda a led
a co Bůh naplakal
když jej zradil svět

Nimbostratus

čtyřicet dnů přelo
na archu Noemovu
až samičkám se zachtělo
a svět se začal znovu

Quercus petraea

seděli pod dubem
a nebylo jim hezky
že zapomenem česky
že nebudem

Taxus baccata

nad tisy visí
meč záhrobí
a dole spí si
neperou se nezlobí

Cirrocumulus

z nebeské studánky
duha pila
aby se s beránky
podělila

Stratocumulus

nebe je
a nikdy nevyhasne
a na něm ideje
pravdivé dobré krásné

Milena SVOBODOVÁ

*** (Mezi horami)

Mezi horami
jsem potok bublavý
nádech moře
otisk do trávy
obraz ramen
jež se tíhou chvějí
Jen někdy se zdá
že světlo kalím
a pálím do dlaní
bolestný výkřik něhy
Mezi horami
vyhnaná duše ozvěny
a náruč rybí
Tekutá jsem
když po vodě chodím
jako ty
Jen někdy se zdá
že nejsem ani
očima hmatám
a chápu aniž tuším
tání

*** (Prstoříkadla)

Neukonejšíená prstoříkadla
střemhlavá střízlivá
prostořeká
A někdy by se nedořezal
a něco už se nenosí
a žádná něha nedá se žmoulat
do nekonečna
Do nenávratu plují karavany lodí
za nehty puká led

*** (Díval se)

Díval se
jakoby mu s očí sklouzla
z hrudního koše střepy
vymetla
až na jazyk
Těžko snům
co pokouší se být
Těžko bez nich
Závěj sněhu dohořívá v dlani
Voní
první nádech hvězdy

*** (Věšteká)

Vyšlas mi
milá nahodilá
pilníkem brousím noc
až k ránu
V kávové sedlině
jezírka tvých stop
kolik komárů
je klidem pro volavky
A piliny prší...
Pěšákem táhnu
srdcovou dámu
Ten třetí má vydří oči
a síru za nehty
Čtvrtý odešel
pátý se neutopil
a noc ještě vlhká
vzdychla do němoty
Tiše praská hladina rána
Smyčka tvých vlasů
jde mi vstříc

Městské obrazy

1. Všechno je do času:
svítání, soumraku
i života. Jen v smrti
je jaksi dost a dost
myšlenek na spásu.
A stíny burlaků
jak mrákota tě drtí,
že cítíš každou kost.
2. Jako ty domy tu
ve městě beze jména:
každý svou zahradu
i dvorek svléká z kůže
tak, jak jde k zenitu
odkvétající žena
hledající náhradu
za milování s mužem.
3. Prastará omítka,
spodnička nových barev,
co rozpadly se v prach,
se skví a povídá:
To ve mně koketka,
(dnes pokrm červích larev)
se s mužem jménem Zach
jako dnes scházívá.
4. V barokním kostřím reji
se oba vznášejí,
působiví duchové
zapomenutých časů.
Pláču nebo se směji,
když v tvář mi dýchají
svě vůně mátové
ozvěny dávných hlasů?
5. – Zapomeň noční štěstí,
dí měštka Zachová
a uhladí si volán
na vdovském úboru,
– Ty obrazy tě nectí,
ni báseň taková,
vždyť čas je jako hulán,
co zběhl praporu.
6. Ach ano, zůstat dnešku
věrný, co jistotě
to jediná je cesta
blažených životů.
Vzpomínku jako vešku
zamáčknout nutí tě
ta bezejmenná města
oděná do plotů.

Requiem za trpasličí vílu

Prý v dírách do asfaltu
šediví skřítci bydlí.
Vždyť kdo by tiše stál tu
(nebo si přenes' židli
a láhev s Tokajským) na kraji „Sixty six“,
za rok, dva, tři, šest, osm
buď neuvidí nic,
anebo ranní rosu,
v níž dívka koupe se
malíčká k popukání,
jako by v okrese
jedinou skřítčí paní
byla. A taky je!
Teď šátek odložila
a na dně Tokaje
poslední kapka zbyla.
Z dna láhve stvoří lupu,
kdo trpí podrobnostmi,
vždyť na víle jich kup
najde náš tulák cnostný.
Mikrosvět vášnivý
vhodný pro pidimuže;
je to tak zvláštní: vy
soudíte, kdo je dlužen,
stejně jak mordýře,
co pod koly svých vozů
rozdrtí arkýře
malinkých vilích domů.

Kde všude najdeš vílu

1. Nejsou jen v kapradí,
chodí si mezi námi
ukryté pod šaty.
Básník se ohradí,
mnich dí: – No, Pán Bůh s námi –
já hledám citáty:
2. Z okapu do louže,
vrána si k vráně sedne,
v každé vsi jiný pes!
Zadnici holou že
má, kdo máslo z hlavy zvedne
jde s dudy do nebes.

3. V hospodách, v nároží
si tančí – po ulicích,
vždy tam, kde oko chce.
Své šaty odloží
si mezi davy spících
mužů jenom tak – lehounce.

Život ta stará kára...

Zákolník života
a brzda umírání,
oj oba popadnem'
i láhev s dřevním lihem.
Čtyřkolí štěstěny
vydá jen zaskřípání,
z kozlíku naděje
ti zadek lepí klíhem.
Pak prásknem' do koní,
chcípáků ctižádosti,
nad hlavou nebesa
a v nohách revmatismus –
a ráfky víry zvíří
prachu až je to k zlosti,
jak drkotá nám vpřed
ten boží mechanismus.

Monolog

Milý Vácelave,

začala jsem se teď, při vzpomínce na tebe, trápit hlady. Protože jsi byl vždycky hubený z toho, jak jsi roznášel po městečku poštu, z toho jsi byl hubený, a ne z toho, že bys neměl co jíst; protože všude ti dali něco oblíznout, každá ženská v městečku, a tys měl potom v sadě velký oči a říkals: „Jak jsem mohl odmítnout?“ a já jsem ti věřila, protože jsem na sobě měla růžový kombiné, a přesto jsem s tebou nikdy nebyla, a to tě rozesmutilo tak, žeš mě opustil; kdybys pak věděl, jak to rozesmutilo mě (a to jsem si každé ráno představovala, jak ti v sadě prostrčím jazyk mezírkou mezi zuby).

Opírala jsem se o postel, odepínala si punčochy a říkala jsem si: Ach Váceslave, kéž bys mě měl!, a to jsem ještě nevěděla, že mě bude mít ten řezník s obnaženými rukama a mlíčníma očima, ten řezník se jménem změněným, aby se zalíbilo, který neuměl nic jiného než vrtat, nebyl tedy ničím jiným než červotočem; neznal jemnost pohybů, hladké prádlo a přítími, to, co jsem poznala ve Francii (kde milovat umí i kněží); tohle ti říkám, Váceslave, proto, že už ležíš v dubové rakvi, nohy přejeté našimi auty a kolem hrdla smyčku, byls mezi prvními a já jsem na tebe hleděla z okna a plakala jsem, ach, jak jsem plakala, myslela jsem si, že se sluší plakat, když popravují někoho, kdo se mě několikrát dotknul.

Milý Váceslave, napsal mi přítel: Nyní trochu přehodnocuji a ty jsi z toho vypadla, a já jsem volala: Jak jsem z toho mohla vypadnout, když jsem tvůj ebenový přívěšek (za zavřenými dvířky; slabší povahy prominou); jak jsem z toho mohla vypadnout?, trochu přehodnocuji, Mozart na prvním místě, dlouhá, dlouhá cesta, kolejemí bez konce, na místa, ze kterých jsem se už chtěla zvednout a on mi to nedovolil.

Milovaný Váceslave, ztrouchnivěly, tebe mohu obejmout beze strachu co za to budeš chtít.

Narodila jsem se Josefu Červenému v Lubech u Chebu.

Josef Červený se narodil 23. února 1887 v Chebu, oženil se s Irenou Götzovou, Němkou tlustou jako prase, mojí matkou, a když přišel čas, začal své jméno psát jako Joseph Rott.

Váceslave, milý, myslíš si snad, že mám málo úcty ke své matce? A jakou úctu ke mně měl oni?

Rozebírali si mě na skládačku, prsa, nohy, klín; jemná kůže na pažích, i ten, který ve Francii tvrdil jak velký talent. Ta bystrá hlava! Och, ech a já jsem psala, všechno jsem psala na papír, až jsem z toho téměř oslepla, tenký, poválečný papír, do kterého se snadno balily cigarety a špatně vložky, a pila jsem při tom vodu, protože jsem chodila s nějakým smradlavým chlápkem, který mi říkal: Musíš mít čistou pleť!

Nic nemusím, křičela moje máma a praštila Josefa Červeného po hlavě mokrou košilí, stála v prádelně, vanu napuštěnou horkou vodou, zalykala se v páře nad kapesníky a špinavým prádlem, bublajícím ve velkém hrnci; řvala na něj, protože po ní chtěl zase nějakou hloupost, které si uměl vymyšlet jen on sám, takové věci mu našeptával sám Azazel každý den ráno, když se rozednívalo – aby matka protáhla dírkou všech knoflíků jehlou (Josef Červený – Obchod s knoflíky, máme prvotřídní zboží), aby se nechala obarvit na blond, aby

mu vyšila obrázky zezadu na košile... a podobné důmyslnosti, na které nemohl přijít ani pan Wolf, který každý dne prohlížel dcerám kalhotky, aby zjistil, jsou-li ještě nedotčené (unberührte).

A já jsem toužila, už tehdy něžná (tedy ne-pitomá jako byl on), neschopná přijít na kouzlo, jak se stát ženou, a pozorovala jsem tě, V., z okna, jak kráčíš podél domů, rozdáváš dopisy a zdravíš přiložením dvou prstů k modré čepici; to je štramák, ozvalo se za mými zády a on tam stál – jaká síla mu vrazila do úst slovo babiček – vdoviček a dědků legionářů, představ si, že sníš, s otevřenýma očima a volnými prsty sníš, a za tvým lehoučkým něžným ramenem se ti ozve něco takového a tobě z toho rázem lupne v kříži, v podbřišku a prohneš se celý do oblouku.

Tedy abych ti to dopověděla, Váceslave (ne-oběti pomníkářů), napsal mi, že Mozart je ten první a potom ticho a šelest v aleji stromů, pro tebe žádné místo, pro tebe nic, dnes máme zavřeno, a já jsem si, Váceslave, přála políbit ty rty (říkám ti to upřímně), vážně, se strachem a beze smíchu, srdce spadnuté někam do hloubky, a to by mi stačilo k tajnému milování, protože – věz – já žádného dosud nemilovala, a křičela jsem jako Jano z O.: Co by člověk neudělal pro Milovaného?

Á propos, abych se vrátila v myšlenkách k Martinu C. Puntovi, kterému nesahám ani po kolena (Což ostatně není třeba, on by o to stejně nestál), tak ten napsal, sedě ve svých hovnech a řeckém bodláčí: Katolicismus je pravoslaví je pohanství je katolicismus.

Zřejmě. To jsem si půjčila tu knížku z kláštera františkánů, rozevírá se pěkně, ač nečtená (pravili oni), rozevírá se pěkně, jak ďáblová a Popelčina říť.

To jsem tak ovlivněná všema těma chlapama, že ti, Váceslave, řeknu, co všechno mi dali, jak si mě stvořili a vyškřábali z hlíny, na které bylo napsáno Alžběta Červená...

Tys mi dal růžové patro ústa. Řezník (první, Mličnoočňák) mě naučil rozevírat nohy, Štěpán mě naučil kralovat zuby a jazykem (a utíkat), profesor Lefebre mě naučil správně citovat, nepřeskakovat stránky, milovat Lévinase a milovat se, profesor Lefebre to udělal tak, že mě nahou postavil před zrcadlo a říkal: Podívej se, jak jsi krásná, a já jsem mu plakala u nohou a říkala jsem (škytala, hučela a hýkala): Jsem hnusná, hnusná, hnusná, utekla jsem a nevzala si s sebou nic.

A páchnoucí námořník mě v hospodě naučil říkat sprostá slova, řízná, slova kurev a Napoleona a profesor Lefebre povídal: Říkáme prostitutky a přitom kroutil ústy tak legračně, až jsem ho políbila, políbila jsem ho všude.

To bylo práce, než jsem se naučila zacházet sama se sebou, ale vyplatilo se to, a řekl bys to i ty, milující Mistra Figarovy svatby, a řekl bys to i ty, kdybys nehnul se smýčkou na krku.

Mám rovná záda a pojedu rovnou do nebe
do pekla
do... co je to třetí

třetí, třetí, co zná církev věrná katolická a nikdo jiný, je to její libůstka, jako kondomy pro Třetí svět; co je to třetí, kde Milovaný hledal Milovanou?

Dnes jsem si četla básně, Z., a zjistila jsem, že jsou všechny tvrdé, vulgární, zlé, jakoby si mysleli, že Kerouac se hrabal jenom v lejnách – s vystrčeným zadkem; zapomněli na to, že líbal malé holčičky, trhal sluneční paprsky a rozevíral rty k modlitbě, a proto ti musím napsat o kráse tvých očí, přiklopených přednocí víček, jemných a do kaštanova, o hebkosti

tvého hrdla, ztvrdlého na kamen, když spílá, o hluboké něže tvého zápěstí, tvých prstů, o tvé bezmoci,

protože nikdy nepůjdeme do toho domu za plotem, nezaklepeme na okno a nepodíváme se do tváře tomu (té), který tam bydlí po Něm; ale – dovedu si představit,

že mám na sobě svatební šaty a klobouk bílý a –in substantio – příšerný – a jsem ve tvých dlaních – a tak tam zaklepeme – uctivě a pokorně – a pravíme: nezlobte se, my chceme vidět, kde bydlel pan Holan.

Taková fádnost v den svatební, a přece tiché, přemilé, nenadále vytržení z nudy; den svatební za plotem.

Poté (posléze, pak, nato, nepokon) fádnost všemi milovaná, očekávaná a známá „ius primae noctis“, nechutná jak papírový kapesníček v metru, a proto – nebude.

Tak jsem musela odbočit, Váceslave, abych zapěla lyrickou ódu na krev svých vnitřností, znechucena současnou poesií (nikoliv těmi, kdo ji produkují – ostatně serou stejná hovna jako já), a myslím, že je třeba vyložit, co se událo, událo v maličkém městečku, než zmizelo s mapy (s povrchu dolů); všimla jsem si totiž, že některým lidem vadí, co říkám, jaksi to postrádá souvislost, roztrhaná lyričnost, anebo protékající epika, nemá to hlavu ani patu (to se tak říká), natož něco, kam by šlo něco vsunout, a pro tyto miláčky jmenných katalogů, jakož i dvouvrstevného toaletního papíru, jakož i předmětových hesel, pravím: Z Čech jsem se dostala ještě za A. H. života a byla jsem obyčejná žena.

Jakožto vdaná (Řezník, První, Ten, co mi dal jméno, tam zůstal) jsem začala lehávat s profesorem, který měl dřevěnou nohu neobratný jazyk, ale naučil mě francouzsky, a když zhasínala Paříž a trásla se a chvěla, četla jsem si jeho knížky a psala myšlenky, co mě napadaly, napřed německy a potom francouzsky, a profesor z toho byl celej vodvázanej, ale spát se mnou nechtěl přestat, a tak sem musela sama odejít, ale to už jsem měla místo na univerzitě, jeho jméno a byla o sedm let starší; měla jsem květovanou sukni ke kolenům, vlasy pod uši a doufala jsem, že rodiče jsou živí a zdraví, protože hledat jsem je nechtěla.

Pro úplnost uvádím svoje míry: 85–64–90.

Nemohu věřit tomu, že lidi jsou svině, vykládal mi taky jeden, co přežil válku, hubený, špinavý, s roztrpenými nohavicemi, cigaretou za uchem a prsty umazanými od kytek, který trhal všude, všude, v každém je něco dobrýho.

I ve mně? Zeptala jsem se. Přikývl a naklonil se ke mně a mně se zvedl žaludek, z těch jeho řečí, bylo to, jako by k pařížskému žebrákovi přišla světová dáma, vzala ho do koupelny s vanou vytesanou v mramoru a zlatýma kohoutama bez kapky rzi a on by se umyl a pak ji ošoustal a odešel a to by bylo jediný, co by udělal, ale ta dáma ho přece chtěla obrátit!, bylo by to divný, ale přirozený, a tak jsem rychle předešla toho, který měl důvěru ve všechny lidi, a sevřela ho mezi nohama, až vyjeknul, a pak jsem se ho zeptala, jestli si myslí, že všichni lidi jsou od přírody bezva, ale on nic neříkal.

Jednou jsem potkala pána (Z.), a to klidně napíšu s velkým. Pána, pod nímž je i rohožka málo, leda bych ji jednou vypletla svými vlasy, a ten ke mně mluvil, nečekaně, rozmařile a rozjařeně, a já jsem se nemohla ani smát, jenom v noci mě polil smutek, až jsem si uvědomila, že toho bych chtěla za muže.

Milovaný Váceslave, tady nestačí vůbec nic, evangelim–metr, řehtačky a dva útěky (svatých do Egypta a méně svatého k Hakedalmě), ani sepnutí rukou, ani slova, ani krev, jakými slovy se ještě dá říct: nic?

Prázdná jeskyně.

Někdo měl štěstí, svatost ho naplnila po okraj (Angelus Domini nuntiavit Mariae), ně-
koho nečekaně, jiný k tomu směřoval, a všichni se mohli uradovat k smrti.

Já: chamtivost, ne-původnost, rozpřažená náruč (neobratnost), nechuť, znalost, jarost,
bujarost, stvořenost, stvořenost!

Trojrozměrnost v prostoru.

Hledá se.

Pro koho?

Mléko a chléb.

Pro koho?

Nutná poznámka pro kritiky, ne-něžné a bohulibé (toto jsou podst.jm.): tento spisek je
adresovaný Váceslavovi P., milé práchnivějící oprátce, chápejte, o je takový rámeček (aby to
nebylo házené do vzduchu), terčík v kapradí, mnou nepolíbený.

Pro jistotu uvádím svoje míry: 85–64–92.

Milý Váceslave,

zdravím tě a nemohu pokračovat, je pozdě a jdu se vyčurat.

V podvečer svatby H. L. a mých dvaadvacátých narozenin

Lavička u lesa

Věděl jsem to: můj život se opět ocitá na křižovatce. Jasně obrysy více či méně schůdných cest mi sice unikaly v roztékané nervozitě posledních dnů, ale o dráze, po které se chci svým životem ubírat, jsem byl rozhodnut. Nebyla to ani cesta mého snu, jak spíš stezka všeobecného očekávání. Samozřejmě, všem bylo jasné, že mým údělem je úspěšné složení přijímacích zkoušek a poté i slušný počátek a průběh studia. Všichni si byli jisti tím, že křižovatka, kterou jsem vnímal jako osudovou, plní v mém případě funkci až trapně symbolickou. Všichni mě již viděli na cestě za maturitou, na gymnáziu. Tato důvěra mi svazovala ruce až nečekaně pevně. Hrozilo, že případný neúspěch při testech bude tímto daleko potupnější a bolestnější. Potřeboval jsem se uklidnit.

Kroky spíše setrvačné než cílevědomé mě opět nesly k místu, které se už mnohokrát v časech minulých osvědčilo jako vynikající balzám pro mou duši. Prašnou polní cestou, lemovanou rákosem a vysokou luční travou, jsem si vykračoval k východnímu úbočí Libhošťské hůrky. Tam, kde se sytě hnědé rozorané pole střídalo se svěží jarní loukou a ta se dále přes stromořadí nízkých švestek táhla k hranici lesa, stála zcela osamocena, lidmi zapomenuta, stará, z lesního dřeva stlučená lavička. K té jsem měl zaměřeno.

Sedal jsem si zlehka a opatrně, aby můj zadek náhodou nezaskočila jedna z ostrých zalomených větví. Spodní část lavičky totiž tvořilo několik slabších kmínků, které byly upraveny jen zčásti, opěradlo pak jedna pevná větev, podepřená po obou stranách menšími jablůnkami. Koruny těchto stromků při slunečném počasí vždy zalily téměř celou lavičku svým chladným mihotavým stínem. Dnes se však teprve probouzely k životu. První slabounce zelené lístečky se začaly klubat z nevlídně vyhlížejících pokroucených větví. Jakou radost všem poutníkům přinesou v létě a na podzim, kdy se budou prohýbat pod tíhou šřavanatých jablíček, která budou odrážet barvy tváří slunce. Takovým šťastným výletníkům pak k lahodné svačině postačí pouze vztáhnout ruku a zakousnout se. K zemi přikrčená a trochu „rozcuchaná“ tráva je nohám dražší než perské koberce vyšívané zlatem a zdobené perlami. Své hlavinky ke slunci tlačí první podběly a prvosenky, naše žlutavé zlato. Povedené obrázky na palouku tvoří zdejší perly, malinké a křehké kvítky sněženek. Narozdí od perských koberců nejsou vzory na tom, co se rozprostírá u lavičky, po celý rok neměnné. V létě tráva zmohutní a zesílí, vyrostou v ní líbezné zvonky, sytě žluté pampelišky i od pradávna léčivé kostivaly. Na podzim vše zdánlivě zesmutní, trávu pokryjí tisíce listů tisíců barev a pole vydají lidem své bohaté dary. V zimě se celičká zem schová pod bílou podušku sněhu, který bude stopami usvědčovat potulnou lesní zvěř i zbloudilé obyvatele vsí. Ještě jeden, možná méně viditelný, rozdíl mezi koberci vytříbených látek a koberci travin spatřuji vždy, když na toto místo zavítám. Perské koberce si mohou koupit jen ti nejbohatší, na ty naše ale peníze neplatí. Můžete si sice koupit kus půdy, ale krása, ta je k nezaplacení. Ani hřmotný šum lesa v zádech. Ani jemná vůně květů, kterou zde přináší na svých křídlech vítr. Ani líbezný zpěv ptáků, lahodící lidským smyslům. Ani nebe. Obyčejné modré nebe s pomalu plujícími oblačky. Obyčejné, nekonečné. Ani duch této jednoduché lavičky, z níž vidíte krásu popsanou výše. A nakonec ani Vy nejste k zaplacení!

Směrem k nedaleké vesnici, Libhošti, se jako had klikatí traktory vyjetá polní cesta, po které jsem sem přišel. Ta se za prvním pahorkem ztrácí. V dohledu jsou domky vesnice, kde se pojí s další, větší silnicí. Civilizaci zde připomínají jen zmíněné domy, několik vzdále-

nějších osamoceně stojících obydlí a kousek mostu, jež nese silnici mezi Novým Jičínem a Příborem. Velmi slabě sem doléhají motory projíždějících kamiónů, kterým naštěstí zdatně konkurují zvuky přírody. U obzoru se okolní obce jeví jen jako nepatrné šedé fleky na zeleném pozadí lesů. Každý večer barví linie obzoru západ slunce do rudých odstínů krve. Okolí znali vesničané již dávno zjistili, kde si mohou konce těžkých dnů vychutnávat nejlépe. Oči lidských duší odkazívá láká nekonečná dálka nebes. Právě těch, které visí i zde, nad kotlinou Moravské brány.

Odcházím a cítím, že mé oblíbené místo je pro mne něčím větším, než pouhým místem, kde se rád vracím. Uvědomuji si, že věty, které bych kdekoli jinde vnímal jako bezduché fráze, jsou v těchto kulisách čirou pravdou. Cítím, že mě toto místo odhaluje. Dělá ze mě malého človíčka bez příkrášlení a přetvářky. Dělá ze mě Člověka! Musím toto místo milovat. Už jen proto, abych mohl milovat ostatní lidi. Vás.

Dědeček

Každé zrno písku, nejjemnější částičky půdy, z nichž se tvořily nepatrné hrudky hlíny. Každý malý kamínek úžasného zbarvení a oživlého tvaru. Každá sebemenší chodbička, kterou za sebou v hlíně zanechala těla migrujícího hmyzu. Každý pramínek vody, tvořící mezi kamínky vyvedenou zmenšeninu horských říček. Každý brouk. Každé stébélko nazeleňalé trávy vzrůstající z těsných trsů. Každá hrouda čokoládově hnědé ornice, vyvržená na denní světlo pluhu polníků. Každý kousíček vlnící se louky. Každý zapomenutý roh stinné stráně. Každá hustě zarostlá mez. Každý keříček rostoucí kolem rodné chalupy. Každá polní cesta, vedoucí na místa, kam obyčejný člověk jen tak nezavítá. Každý strom každé aleje či lesa. Každá dřevěná chaloupka malé podhorské vesnice. Každý potůček jejího okolí. Každá kočka pobíhající po dvorku. Každý kousek zrezivělého zemědělského náčiní. Každá louka, stráně, pole. Každý kopec. Každý les. Všechno bylo již s jeho životem svázáno tak nitěrně, že by bez těchto věcí ztratil jeho smysl. Ve své vsi se narodil. Žil. Zemřel. Můj dědeček. Josef Prospal.

Straník je drobná vesnice uzavřená v údolí zrádných kopců podhůří Beskyd. Zdejší polodřevěné chalupy se krčí před mocnou silou přírody na příkrých svazích a jejich stříšky připomínají všem přespolečným kloboučky mladých hříbků. Okolní smíšený les prorůstá přirozeně až do středu obce, kde je úzká asfaltová silnice asi o dva metry rozšířena, kde čtyřicet let komunismu připomíná kvádrová budova smíšeného zboží, kde osamoceně stojí pár prázdných rozbitých informačních tabulí a kde se konečně nachází i pravé jádro obce, hostinec U nás.

Když se jednoho květnového dne roku 1922 narodil manželům Prospalovým v prosté chalupě na horním konci Straníku malíčkový Pepíček, vše tu určitě vypadalo jinak. Lesy jistě svíraly obec ještě pevněji a potřebný prostor víska nacházela na malých, úrodných polích. Tam drobní rolníci nacházeli obživu a spásu v krutých dobách hladu. Tam proto vedly osudy většiny mladých chlapců. Pepíček Prospal nebyl výjimkou.

Měl ovšem štěstí, že mu těžká práce v lese byla blízká. Měl štěstí, že miloval svou rodnou krajinu, a to večer co večer hladilo jeho do krve rozedřené dlaně. Miloval tento kraj, a to hladilo především jeho srdce. Miloval omamnou vůni lesů, dřevěné polní cesty, po nichž se s podmanivým západem slunce v zádech vracel k domovu. K chalupě, stavení, k hospodářství, ke statku. Trvalo mnoho let, než se podařilo chudé rodině každodenní práci vydělat na nové zemědělské nářadí, než se jí podařilo, jak to tehdy bývalo zvykem, s pomocí ostatních,

přistávat ke své chalupě kůlnu a malý domek pro Pepu, syna v nejlepších letech. Na statku se našlo místo i pro stáj. A koně.

Pepa se radoval. Už se nebude muset v lese ohánět těžkou sekerou a prosit bohaté statkáře, aby mu přišli se svými koňmi pomoci se stahováním kmetů z nepřístupných kopců. Už nebude muset shánět ochotné sousedy ke svázení sena! Teď už bude jen splácet dluhy, které vůči některým blízkým cítí. Teď pro změnu on podrží ty, kteří se podobně zachovali k němu a k jeho rodičům. On a jeho koně.

Měsíce se vracel z dlouhých cest za prací až pod rouškou tmy. Zasněným pohledem prostého člověka vždy sledoval hry barev, které se prolínaly s těžkými mraky obzoru. Krvavé červánky do jeho dnů vnášely barvu, klapot koňských podkov rytmus.

Koně se zastavily jednoho prosluněného dne na louce za Straníkem. Děvčata ze vsi nakládala na vůz seno. Mezi nimi byla i Božka. Pepa o ní samozřejmě věděl, vždyť bydlela hned na druhém konci vesnice. V hospodě U nás, jejíž domácký název přežil všechny éry, se s ostatními chlapi o Božce častokrát bavili u piva. Teprve v letním odpolední však zcela odhalil její půvab. Protože to byl chlapec selského rozumu a namáhavá práce utužila i jeho svaly, padl do oka jistě i on Boženě. Netrvalo dlouho a přivedl si ji do své rodné chalupy.

Temná léta 2. světové války již trávili jako muž a žena. Straník německá vojska k páchání zvěřstev nelákal, a tak mohli obyvatelé chalup válku vytěsnit na okraj svých životů. Jen prolétávající zbloudilá letadla několikrát prověřila jejich bdělost. Až radostné okamžiky osvobozování Moravy znamenaly pro Straničany první poznání hořké pachuti válečného šílenství. Cesty ve Straníku také – jako všude jinde v republice – lemovaly rozkvetlé hrozný šeríků. Nikoho však nenapadlo, že by je někdo měl věšet na sovětské tanky. Nikoho vlastně nenapadlo, že by se tu nějaké mohly objevit. A přesto za pár dní vjeli pyšní osvoboditelé mezi udivené vesničany. S hrdinným znakem červené pěticípé hvězdy si žádali díky, čest, slávu... jídlo a dobytek. Pepovi Prospalovi to bylo jasné ihned.

„Beru koně a jdu do lesa,“ sdělil narychlo ženě a prchl před osvoboditeli do hlubokých hvozdu okolních kopců. V pečlivém úkrytu zůstal po dobu, než Sověti z vesnice odešli i s kořistí méně pohodových sedláků. Božka mu vždy po setmění nosila dlouhou, zrádnou cestou čerstvé jídlo a informace.

„Dneska šli ke Krutílkům,“ upřesnila Božena místo, kam se vojáci stavili na „oběd“. Během této nešťastné doby se mezi manželi vytvořilo pouto, které se svou silou mohlo rovnat jen tomu mezi Pepou a lesem. Ten mu totiž opět poskytl bezpečné útočiště v přívětivé náručí svého větvoví. Když se zpustlý Pepa vrátil i s koňmi do osvobozené vesnice, byl oslavován jako pravý sovětský hrdina. Většina zemědělců přitom doufala, že symbol pěticípé hvězdy vidí naposled...

Následující léta byla těžká, leč idylická. Okolní kraj se jen těžce vzpamatovával z následků velké vojny. Prospalův statek, který dostal po Pepově dobrodružství se Sověty přívzvisko „Partyzánský“, však stále žil svým poklidným životem uprostřed zpěvu ptáků a vyvádění mláďat. Pepa putoval s koňmi a vozem po blízkých lesích, radoval se z každé hodiny a z každého dne, který mohl strávit v místech jeho srdci nejbližších. Na útulných mezích, kde měly svá hnízda rodiny koroptví, se v mechu značily vyleželé zajecí pelíšky. V jednom brzce jarním odpolední se v mechu objevila i prohlubeň po větším zvířeti... manželé Prospalovi se vraceli z krátké procházky. Devět měsíců nato se jim narodilo první dítě, dcera Jaruška.

Život na Partyzánském statku se úsměvy a batolením děťátka vymanol ze své strnulosti. Babička s dědečkem, kteří už jen stěží zvládali starosti kolem dobytka, se radovali z každého pohybu dlouho očekávaného batolícího se štěstí. Jasná obloha, jež rozprostřela klid své

modře nad Straníkem, měla podle všech vesničanů nehybně viset nad jejich bytím po mnohá léta. Když Jaruška již drmolila první slovíčka, nad ves se těžce připlazil olověně šedý mrak. Následující čtyři desetiletí přestal foukat vítr.

Otec a syn. Třesoucí se bělovlasý stařec o holi a bezmála pětadvacetiletý chlap plný síly a plánu sedí společně s ostatními sedláky i majiteli chudobných políček v sále hospody U nás. Na stěn visí československá a sovětská vlajka, kterým vévodí sbratřující červená hvězda. Obměkčelé oči všech drsných rukou a tváří prozrazují obavy. Pěticipá hvězda, symbol, na jehož nezapomenutou minulost mnozí vzpomínají se zachmuřeným obličejem. Při projevech dobře oblečených pánů trne celá vesnice u piva. Dnes ale neteče proudem. Na špinavých stolech stojí poloplné odstáté sklenice. Nikdo ani nehlesne. Pepa Prospal pod stolem vztekle kroučí svou propocenou čepici, jako by chtěl umlčet toho ukecaného funkcionáře KSČ. Jeho emotivní řeč jde mimo něj. Ví, že už nic nebude tak jako dřív.

„Chtějí nám vzít všechna pole, celé hospodářství,“ oznamuje doma ustarané ženě.

„Jak, vzít?“

„Ukrást, Božko, znárodnit.“

Je pevně rozhodnut nevydat ani metr svého pozemku, ani jeden stroj, ani jedno zvíře. Pepa žije v přesvědčení, že si vystačí sám. Není schopen připustit si, že by se musel vzdát polí, na kterých roky pracoval od úsvitu do setmění. Nepřipustí, aby jeho koně patřily všem. Vždyť spolu s koňmi by znárodnili i jeho. Rozhodl se, že v případě krajního nebezpečí uteče tak jako na konci války do lesů. Opět před Sověty.

Za několik dnů ho při návratu z práce zastihne už kilometr před vesnicí vyzvánění místní kaple.

„Kdo umřel?“ ptá se v kuchyni ledabyle Božky. Černý sátek na její hlavě a oči plné slz mu jsou ráznou odpovědí. V külně opráší černý postroj pro koně.

Pláčící smuteční vrby lemují cestu ke hřbitovu a tiší chmurný pohřební průvod. V jeho čele klapou podkovy Pepových koní. Ve vyzdobené rakvi ověčené černými pentlemi odpočívá Josef Prospal starší. Navždy. Pepa svírá ve zchrádlých rukou uzdu. Jeho nepřítomný pohled patří vzpomínkám. Rakev s bezduchým obsahem dosedla na dno hluboké jámy. Spustila se do země, kterou nebožtík nespočetněkrát obrátil pluhem či motykou. Do země, která byla jeho kolébkou i hrobem. Červené slunce obarvilo svou září temné postavy hřbitova. Slunce, které dnes zapadlo, pro Pepu jen tak nevyjde.

Anna Prospalová umírala o pár týdnů později v těžkých bolestech před zraky celé rodiny. Pepa s Boženou u ní prodleli mnoho bolestných dnů a neklidných nocí.

„Pepo,“ chroptila v bolestech matka, „Pepo, dej jim ty pole. Slyšíš!? Dej jim je, nebo Tě zničí. Rozumíš?“ Syn mlčky seděl nad svou matkou a snažil se ji utiшит tichými slůvky lásky.

„Slib mi to,“ naléhala umírající žena a pevně tiskla Pepovy dlaně, „slib mi to!“ Kývl. Matčina hlava se s úlevou sesula do polštářů a stisk její ruky se vytratil. Věčné místo spočinutí našla po boku svého manžela, na hřbitově za vsí.

Těžký rok prožili Prospalovi na svém statku, který tak náhle osiřel. Pepa nicméně dostal svého slibu a vstoupil se vším, co se svým otcem za léta nabyli, do Jednotného zemědělského družstva Straník. Mohl dále jezdit s koňmi. Zvykl si.

Z okolí Straníku zmizely vytrvalou činností JZD meze. Mnoho lesní zvěře přišlo o svá hnízda. Mnoho lesní zvěře bylo odsouzeno ke strádání, úhynu. Pepa přestal vidávat z vozu skupiny koroptví a bažantů, hledající v pásech zeleně potravu a úkryt. Viděl už jen rozlehlé lány polí a cesty rozježděné těžkou technikou. Z krajiny zmizely meze, ani to však manželům nezabránilo v počtí dalšího potomka. Dcera Božena se narodila na konci března roku 1953.

Doba na všechny svou leností působila tak, jako by i čas běžel pomaleji. Mezi pravidelnými plesy a tanečkáckými sdružení myslivců, dobrovolných hasičů, zahrádkářů nebo včelařů, mezi různými schůzemi, školeními a mezi veselými večery v hospodě však čas prchal mílovými kroky. A nejen pro Pepu.

Ještě před nedávnem povinně docházel na prvomájový lampiónový průvod obcí, přehlížel procentuální úspěchy JZD Straník vyvěšené na nástěnce v závodní jídelně, na vysokých fúrách svázela sena z luk i děti skotačící v pionýrských úborech...

Nyní už před chalupou postává starý muž sešlý léty. Prací rozlámaná postava v záplataných montérkách a špinavém triku. Muž, jenž se mladému Pepovi podobá jen očima. Ty jsou stále živé a radostné při pohledu do stráně za statkem. Tento muž má na tváři hluboké brázdě vyryté chvílemi utrpení i štěstí. Stále husté vlasy zdaleka připomínají upravenou hřívu mladíka, jsou šedé a vlnky vlasů na čele také nejsou tak výstavné, jak bývaly, dnes už jen sklesle splývají k obočím. Hrubé ruce visí na mohutných stařeckých ramenou jako vysloužilé stroje. Pepa s viditelnou námahou stojí na křivých nohou, které si podpírá hůlkou přinesenou z lesa. Při chůzi za sebou šourá paty starých rozbitých sandálů. Každé ráno vstává před rozbřeskem a pomalým krokem míří k nedaleké stáji. Když býval mladý, cesta mu trvala tři minuty. Dnes se po ní táhne dvě hodiny. Ke každodenním bolestivým vycházkám má ovšem důvod. Čeká přírůstek do své koňské rodiny, hříbě. Mělo by se narodit každým dnem a Pepa stále cítí vůči stáji velkou odpovědnost. Lásku. Jeho svaly na kroky nemají sílu, jeho srdce ano!

Ví, že je čas vhodný k zamyšlení nad svým životem. Sám sobě přitom přiznává, že může být spokojen. Obě dcery, Jaruška i Božka, si našly hodné manžely a zplodily mu vnoučata. Jeden ze zetů převzal rodinné hospodářství a půjde dál v jeho šlépějích... ano, může být spokojen. Jen by chtěl ještě spatřit to malé hříbátko. Tvora, v němž by mohl přežívat.

Jednoho večera začali být Prospalovi nervózní. Pepa se nevracel. Po hodině čekání se vydali do stáje. Z měkké slaměné podestýlky se k mamince choulilo krásné hnědé hříbátko. V kupce sena asi o dva metry napravo leželo Pepovo tělo.

Les. Louka. Koně. Práce. Chalupa. Stromy. Nebe. Pole. Slunce. Hvězdy. Děti. Kopce... za celý život poznal můj dědeček jen tohle. A přece poznal všechno.

Jen tak

Stalo se to letos o prázdninách. Dělal jsem brigádu v jednom menším krámu a jak už to v život chodí, stále poznáváme nové lidi. Někteří našim životem projdou, aniž by v nás cokoli zanechali a jiní naopak.

... To bylo právě pondělí, šest hodin ráno a já se ubírala poprvé do práce. S nadšením jsem zaťukala na dveře a vyčkávala. Otevřela mi paní středního věku s formálním výrazem ve tváři ...dny ubíhaly, já se usmívala, poznávala nové lidi a dělala šilenosti. Paní středního věku s formálním výrazem ve tváři se chovala formálně a neusmívala se. Jednoho krásného dne nepřišla. Namísto ní přišla jiná paní středního věku s přímo formálním výrazem ve tváři, ale už to nebyl takový výraz, jako u té první, té, na kterou jsem byla zvyklá a dokonce jsem měla pocit, že mi ten její formální výraz chybí. Druhý den přišla a usmála se na mě a já byla v transu. Slunce svítilo, nebe bez mráčku a z paní středního věku s formálním výrazem ve tváři se stala paní středního věku s neformálním výrazem ve tváři. Ten den byl zvláštní, až jsem měla pocit, že mě má ráda...

...dny ubíhaly, já se usmívala a užívala prázdnin. Paní středního věku s formálně neformálním výrazem ve tváři měla dovolenou. Zůstala tam druhá paní středního věku s přímo formálním výrazem ve tváři, který už nebyl takový. Byla docela fajn, ale mně se stýskalo po formálně-neformální paní, která se usmála, když slunce svítilo a nebe bylo bez mráčku...

Brigáda skončila, školní dny byly za dveřmi a mně bylo špatně. Nesla jsem si domů vyprat uniformu a mozek, než začne škola...

A pak se to stalo. Ten nápad mi jako blesk projel hlavou a usadil se tam. Řekla jsem si tedy, že co člověku leží na srdci, musí ven a šla za tím. Uniformu jsem dala vyprat, usušit, vyžehlit a do batohu. Batoh vzala na záda a šla. Spoj přijel rychle a já rychle sjela pohledem moje rychlé hodinky...

... s různými pocity srdcem v kalhotách vpluji do krámu, zahodím jízdenku do odpadkového koše (od té doby, co jsem byla „přistizena při činu“, ze strachu načerno již nejedním a jelikož tramvajenku doposud nemám, štípu lístky) a zhluboka se nadechnu. „Jdi do akce,“ povzbuzuji se a pomalu proplouvám krámem... Paní středního věku s (opět) formálním výrazem na tváři trůní na svém místě, v kanclu. Pozdravím a v duchu se modlím, ať mi plán vyjde. Odvětví na pozdrav, hodí po mně okem a ptá se po uniformě. „Velmi, velmi profesionální“, pomyslím si a vyžbleptnu něco o tom, že tu taky nesu. Na to se ona zlehka vznese ze židle, zhruba na dvě, tři vteřiny mi věnuje svůj profesionální pohled, poděkuje za plášť, zazpívá „nashledanou“ a odtančí. „Škoda,“ probleskne mi hlavou, ale zároveň smutně odpovím totéž a poté se zklamaně vypořádám na krám. „Do píp...“ ulevím si a přemýšlím, co podniknout, protože mi nápad leží na srdci, jak kámen a se srdcem zatěžkaným kamenem se žije špatně...

...Mám štěstí. Paní středního věku s (těžce) formálním výrazem ve tváři nacházím u rybiček... „Ehm...no...měla byste minutku?“ vysoukám ze sebe. „No tak mluvte, co je to? O co jde? Rychle, nemám moc času,“ vychrstne za chůze. „Je to důležitý nebo ne?“ přiloží do ohně. „Ale není, ne,“ probírám se k životu. „Tak o co jde? Rychle, nemám čas!“ zchladí mě. „Vždyť vy to nechcete vědět, nechcete mě poslouchat a nemáte čas“, spustím a v duchu lituju, že mě vůbec kdy napadlo to, co mě napadlo. „Prostě jsem se spletla, něco se mi zdálo, ta mě ráda neměla“, říkám si, poslední naděje mizí, ale kámen zůstal na svém místě.

... Najednou otevře dveře kanclu a vybídne mě: „Tak pojdte, pojdte sem, rychle, o co jde? Co mi chcete říct? Rychle, co to je?“ vyvalí jako lavinu a já jen zírám, ale jelikož člověk dvakrát nevstoupí do stejné řeky, chopím se příležitosti: „No, já jsem vám chtěla jenom říct, že se mi tady s vámi dobře dělalo,“ vykoktám ze sebe. „Tak to jste mohla říct hned. Z toho vašeho výrazu nejde absolutně nic poznat.“ Ona na to. Dále už se (k mému potěšení) věci odvíjely jednoznačně podle mého přání. Slova mi plynula přímo od srdce a to se zároveň naplňovalo radostí. Po kameni ani stopa. Řekla jsem jen, že ji mám ráda, že na mě byla hrozně hodná a že si toho vážím. Jestli byla překvapená? Nevím. Snad, bylo-li to vůbec možný ji ještě něčím překvapit, jelikož pár překvapení z mé strany už taky strávila, když dny ubíhaly, já se usmívala a dělala šílenosti a ona se neusmívala a chovala normálně forálně, profesionálně. Během příštích dvaceti minut mi načrtla obraz svého života, vyměnily jsme si pár vět a bylo to zvláštní, tedy alespoň z mého pohledu...

Je to skvělý pocit, mít někoho rád. Vlastně vás lidi můžou mít rádi až tehdy, když ví, že vy máte rádi je. „Ten, kdo miluje lidi, jest jimi milován, kdo ne, jde světem sám“. To si myslím.

... pak mi podala ruku, já ji přijala a s vřelostí stiskla. Dokonce jsem zaslechla: „Přijďte nás někdy navštívit“, ale to už společně opouštíme místnost. Naposledy jsem se na ni usmála, ona koupila můj úsměv a vzápětí nabídla svůj. Nakonec mě pohládila po rameni, k tomu pár pohledů, takových, co vás zahřejou u srdce a to bylo všechno. V té chvíli jsem věděla, že za tou její odměřeností se neskrývá nic jiného, než měkké jádro... Na okamžik odvrátila svou tvář, aby si znovu rychle nasadila onu profesionální masku, zběžně se mnou rozloučila a já s údivem sledovala, jak se z ní znovu stává ta paní středního věku s formálním výrazem ve tváři...

... když jsem toho dne opouštěla onen krám, mé pocity se mísily jak těsto. Ještě chvíli mě doprovázelo pár milých vzpomínek, ptáci skřehotali a všude byla cítit taková zvláštní vůně. Rýsoval s pěkný den, já měla opravdu dobrou náladu a už jsem zase jela načerno...

TIK-TAK-TIK-TAK

Je to neuvěřitelné. Naprosto neuvěřitelné, nepochopitelné a absurdní.

Omlouvám se za ten nejasný a zmatený úvod, ale jsem tím vším tak vyvedený z míry, že skoro nedokážu dát dohromady souvislou větu. Moment – musím si nejdřív nechat všechno rozležet v hlavě a celý příběh srozumitelně převyprávět.

Tedy... Bydlím v bytě, který dohromady čítá čtyři větší místnosti. V každé z těchto místností tikají VŽDY JEDNY HODINY.

Jak jistě každý ví z vlastní zkušenosti, skoro nenastane okamžik, kdy by všechny hodiny v bytě ukazovaly naprosto stejný čas. Někdy je seřídíte, ale brzy se některé začnou předcházet, zatímco jiné se zpožďují. V důsledku toho dochází k trochu zvláštním situacím: sedíte si třeba v obývacím pokoji a žijete v neotřesitelné jistotě, že je právě půl osmé – tak to alespoň ukazují černé hodiny za sklem knihovny. Jdete do kuchyně, kde nástěnné hodiny ukazují půl osmé A TŘI MINUTY. Nahlédnete do ložnice, odkud na vás ze tmy blikají zelené digitální číslice: 19:26.

Jako kdybyste přecházeli mezi prostory, kde vládne ÚPLNĚ JINÝ ČAS.

Samozřejmě to je nesmysl – zkrátka se jen trochu rozcházejí hodiny. Nežijeme však dnes a denně v té dokonalé absurditě, kdy je hodinovým ručičkám přiznána magická schopnost rozhodovat o plynutí času?

Teprve nyní, s určitým odstupem, jsem schopen posoudit, proč jsem se dostal do tak zapeklité situace – na vině není nic jiného než moje nedbalost a lenost. Nevěnoval jsem pozornost takovým nepodstatným detailům, že mi hodiny v každé místnosti ukazují úplně jiný čas. Hodiny se začaly rozcházet čím dál tím víc. Aniž by mě to znepokojilo, rozdíl mezi místnostmi se začaly zvětšovat až nebezpečně – například obývací pokoj nabral během několika dnů ztrátu na ložnici skoro pětáct minut. Časová propast mezi kuchyní a ložnicí se rozevřela dokonce na jednu hodinu osm minut.

A pak se to stalo.

Po dlouhé době na služební cestě jsem opět vkročil do svého bytu. Byly skoro dvě hodiny odpoledne. Hned mi tam něco připadalo divné, ale nedokázal jsem určit, co konkrétně – snad nějaké divné světlo, zvrácené stíny...

Zdálo se, že v kuchyni není nic v nepořádku, místnost byla prosvětlená odpoledním světlem, v němž se k linoleu tiše snášel rozvířený prach. Ticho, jenom jednotvárné hučení lednice a rozvázné, těžkopádné TIK-TAK kyvadla nástěnných hodin. Vyhlédl jsem ven z okna a chvíli pozoroval živou ulici plnou hrajících si dětí a pracujících, kteří se právě vraceli ze zaměstnání, obtěžkáni nákupy.

Když jsem však vešel do obývacího pokoje, postřehl jsem, že se kolem mě jaksi divně SETMĚLO. Rozsvítil jsem lustr a zamyšleně přistoupil k oknu.

Spatřil jsem ztemnělé město, které se pomalu nořilo do večerního šera. Z tmavých kontur panelových domů se každou chvíli rozmžikal další obdélník okna přízračně mdlým svitem kuchyňské zářivky. Ulice, ozářená neónovými lampami pouličního osvětlení, byla tichá a prázdná. Pohledem jsem zavadil o ciferník za sklem knihovny. Ručičky se výsměšně rozpažovaly na půl šesté a pět minut.

Začínal jsem chápat. S bušícím srdcem jsem se šel podívat do dalších místností bytu. V ložnici panovala neproniknutelná tma. Za prosklenými dveřmi balkónu za mě pomžikávaly hvězdy. Digitální číslice na rádiu v pomalých intervalech blikaly do tmy: 00:32.

Zatímco v dětském pokoji právě svítalo.

Bylo to neuvěřitelné, nepochopitelné a absurdní – čas v mém bytě se rozklížil na čtyři toky, plynoucí různou rychlostí.

V první chvíli mě zachvátila panika, protože jsem čelil naprosto bezprecedentní skutečnosti. Jiné bytové katastrofy, které jsem kdy v životě prodělal, jako například prasklé topení, mi ve světle nynějších událostí připadaly jako dětské záležitosti – což je koneckonců pochopitelné, vzhledem k tomu, že jsem měl v bytě porušenou časoprostorovou kontinuitu. Pokusil jsem se hodiny seřadit na původní čas, ale k ničemu to nevedlo – v jednotlivých místnostech se zkrátka něco nenávratně ZVRTLO a čas si dál plynul vlastním tempem.

Některé efekty tohoto pozoruhodného rozštěpení odhalovaly dosud neznámé vlastnosti času – pokud jsem se například nacházel v časovém pásmu obývacího pokoje, platil pro mně tento čas naprosto všude, dokonce i za hranicemi bytu!

Postupně jsem si však na tuto zvláštnostku svého obydlí zvykl, a dokázal jsem ji plně využít ke svému prospěchu: když jsem se třeba vzbudil ráno v ložnici, hrozilo, že budu muset jít v sedm hodin do práce. Proto jsem jenom flegmaticky sbalil peřinu a ještě v polospánku odtáhl do kuchyně, kde právě bylo deset večer. Ustlal jsem si a spokojeně spal dál. Největší problém však spočívá v tom, že se mi časové rozjždění nepodařilo zastavit, a rozdíl mezi pokoji vzrůstají až do neuvěřitelných rozměrů – momentálně vidím z okna v ložnici ulici rozžhavenou v červencovém slunci a davy lidí spěchajících na koupaliště, zatímco za oknem v ložnici sleduji děti, které na zasněženém svahu sáňkují a staví sněhuláky. Z vedlejšího pokoje na téže straně vidím stejný svah, který je ale úplně opuštěný, holé pahýly větví vyrůstají z mlhy a na spadané listí prší drobný listopadový déšť. Jistě, něco takového je samozřejmě neuvěřitelné, nepochopitelné a absurdní – ale stalo se to, za to ručím. Přinejmenším stejně absurdní je ovšem směšná nadutost člověka, který zkonstruoval nejrůznější mechanické přístroje a začal si hrát na to, že krouživý pohyb hodinových ručiček rozhoduje o toku času. Celá záležitost spíš potvrzuje moji domněnku, že hodiny nejsou obyčejné mechanismy, ale že se v jejich hypnotickém tikotu skrývá magická moc nerozlučně spjatá se samotným časem.

Darmoděj

Uprostřed hluboké noci mne probudilo zuřivé drnění venkovního zvonku.

Ve chvíli, kdy se ještě potácíte v mlžném rozmezí mezi spánkem a procitnutím, si nejste tak docela jistí, jestli se náhodou nejedná o hukot bombardéru B-52, který na váš dům svrhává atomovou bombu. Zalykavě jsem se nadechl, posadil se na posteli a snažil se uklidňovat srdce, které se mi zřejmě snažilo probouchat ušima z těla ven.

Domovní zvonek zařval podruhé.

Rozzouřeně jsem hrábl do prvního šuplíku nočního stolku a nahmatal rukojeť revolveru. Našiju to do tebe ty hajzle jeden cikánskej, když nemáš co na práci než budit slušný lidi! V ten zvláštní čas, kdy je racionalita ještě přikrytá mlžným hypnotickým závojem, myslel jsem to smrtelně vážně. Nebylo by to totiž poprvé, co nás ten Cikán vzbudil – mačkání zvonků v ulici bylo jeho oblíbenou zábavou vždy, když se vracel domů z hospody. S pistolí v ruce jsem prudce rozrazil venkovní dveře, seběhl po schodech a podél záhonů vykročil k brance. Čím více jsem se však blížil k vrátkům, kuráž mně z neznámých příčin opouštěla.

Věřím na předtuchy, věřím i v to, že zvířata i lidé dokáží s předstihem vycítit vlastní smrt; protože přítomnost není pouhým bodem na ose času, ale spíš časovým vírem, v němž se točí část minulosti a budoucnosti.

V těle se mi usadil ten dobře známý neklid, neomylně mi signalizující, že se v následujících vteřinách něco semele – ten zvláštní strach, pomocí něhož jsem kdysi dávno na střední škole poznal, jestli mě v následující hodině učitel vyvolá k tabuli nebo ne. Čím více jsem se přibližoval k vrátkům, rakovinový nádor strachu ve mně se pořád rozrůstal a ochromoval končetiny smysly i rozum.

Ale napadá mě i prozaičtější vysvětlení mých pocitů – možná to všechno bylo způsobené tím hrozným smradem, který silil čím dál víc. Za našimi vrátky to páchlo tak, až se mi z toho obracel žaludek. Ten smrad bych přirovnal asi k tomu, když necháte v akváriu dva týdny leklou rybu a ta se vám tam břichem vzhůru pomalu rozkládá.

Nahmatal jsem vypínač na zdi a rozsvítil venkovní lampu. Ze tmy se do skutečnosti vypouplulo něco, z čeho se mi na okamžik zastavil dech.

Za vrátky mého domu stál podivný chlapík, kterému nebylo vidět do tváře, protože měl na hlavě nasazenou masku Mikuláše. Masku se rozjásaně tlemila od ucha k uchu, ale její grimasa mi připadala strašidelná, zlověstná a nepřátelská. Místo nohy měl asi dřevěnou protězu anebo byl ochrnutý na jednu nohu, protože se opíral o berle. Oblečený byl do sepraných džínových kalhot a košile v barvách oceánu, vyvedené v psychedelickém stylu šedesátých let. Povsílml jsem si i toho, že tu košili měl na břiše úplně promočenou, jako by na sebe právě převrhl sklenici vody.

„Co tu chcete?!“ chtěl jsem ze sebe vyštěknout pokud možno co nejrázněji. Stažené hrdlo mně ale páliло od úzkosti. Z té ošuntělé osoby přímo sálal strach – měl jsem přímo fyzický pocit, jako by se od něj jako od magnetického pole odklánějí větve stromů či stébla trav a myši před ním v panice prchají do svých úkrytů. Opíral se o berle, skoro neznatelně se kýval dopředu a dozadu, zlověstně se usmíval tím svým cirkusáckým, pouťovým ksichtem, rozšklebeným od ucha k uchu.

„Co tu chceš? Vypadni!“ štěkal jsem na něj jako pes.

„Běž pryč! Táhni o dům dál!“ Křičel jsem na něj skoro hystericky. „Kdo jsi? Co tady pohledáváš?“

Držel jsem v ruce revolver, mohl jsem ho na místě oddělat. Místo toho se ve mně najednou všechno zlomilo, pálivá ruka úzkosti mi sevřela hrdlo ještě víc a já se před ním rozbrečel. Ztěžka jsem dopadl na kolena.

„Běž pryč...“ šeptal jsem si spíš pro sebe, „běž pryč, prosím... nech nás na pokoji, prosím...“

Najednou mi všechno přišlo hrozně líto, litoval jsem sám sebe i nás všechny, podobně jako přepadne usedavá lítost nad sebou samým odsouzence jdoucího na smrt v koncentračním táboru. Stejně jako je tomu se smrtí, bezpečně jsem věděl, že někdy musel přijít, a nemá cenu snažit se ho zastavit.

Když mě Darmoděj viděl, jak tam před ním klečím a pláču, skřehotavě se rozchechtal.

„Kdo jsem?“ otázal se protivným, pořouchlým hlasem. Pronesl to s intonací typickou pro nějakého sexuálního devianta.

Na chvíli se odmlčel, kýval se na berlích dopředu a dozadu.

Pak začal zpívat, falešně a skřehotavým hlasem, z něhož přebíhal mráz po zádech:

*Jsem váš Darmoděj, vagabund
osudů a lásek
jenž prochází všemi sny
ale dnům vyhýbá se.*

*Váš Darmoděj, krásné zlo,
jed má pod jazykem,
když prodává po domech
jehly se slovníkem...*

XXX

Ve starém rodinném domu se té noci stala podivná věc. Právě ve chvíli, kdy na dno dřezu spadla v pořadí dvěstědvacátá šestá kapka, NA OKAMŽIK PŘESNĚ se probudili všichni členové rodiny – otec, matka i děti ve stejný okamžik vykřikli z neklidného a mátožného spánku. Matka spící v ložnici se zprudka nadechne, jako by ji snad někdo dusil. Ve stejnou chvíli sebou sedmiletá dcera škubne jako v křeči, jako by se snažila před někým utéct. Otec se neklidně převaluje z boku na bok, potom vykřikne a v temném pokoji vyplašeně téká očima sem a tam.

Všichni naráz najednou vykřiknou, ten skřek plný hrůzy, zděšení a úzkostného strachu se násobí ve čtyřech ozvěnách, odráží se ve studených chodbách rodinného domu, rozbíjí se o točité schodiště vedoucí na půdu. Z noci temné jako hluboká tůň lidského podvědomí zanedlouho vyskočí žlutý obdélník okna v kuchyni..

„To byl teda sen,“ pronesla rozespale matka a snažila se upravit si rozčuchané vlasy. Ve tváři měla bledý, strhaný výraz, svědčící o špatných snech a neklidném spánku.

„Taky se ti špatně spalo?“ optal se její manžel, který si právě z ledničky bral perlivou vodu. „Já ti měl tak děsivý sny, že jsem se právě před chvílí probudil strachy.“

Posadil se ke stolu, s nepřítomným zrakem ukusoval chleba s máslem a plátky hermelínu.

„Byl to děs,“ promluvil náhle, „zdálo se mi, že nám tady někdo ve dvanáct v noci zvonil na vrátka jako idiot. Strašně mě to nadržlo, vzal jsem pistolu a šel jsem otevřít, chtěl jsem toho blba snad zabít. Za vrátka stál hrozně divnej, strašidelný chlap jak z hororu – hrozně smrděl, jako by to snad byla mrtvola, měl berle a na ksichtě nasazenou masku Mikuláše.“

Matka se právě chystala napít čaje, ale zastavila se v půli pohybu.

„A pořád si zpíval,“ pronesla zamyšleně, rozespale a ještě s nepřítomným výrazem ve tváři, „pořád si zpíval tu Nohavicovu písničku. *Jsem váš Darmoděj, vagabund, osudů a lásek, jenž prochází všemi sny, ale dnům vyhýbá se..*“

„Překvapeně na ni pohlédl.

„Přesně tak...“

Vstala od stolu a ve stoje se napila čaje.

„Asi jsme měli podobný sny,“ řekla a zívla při tom, takže jí manžel skoro nerozuměl, „přenos myšlenek, nebo co. Protože já toho idiota s maskou a berlemi viděla ve svém snu taky.“

Otevřely se dveře a do kuchyně vešla jejich sedmiletá dcera Karolína se svým věčným průvodcem, plyšovým opelichaným medvědem s jedním utrženým okem. Otec si hned povšiml, že Karolína má úplně červené oči a po tváři jí stékají slzy. Sedla si na klín mámě, chytila se jí kolem krku a rozplakala se ještě víc.

„Copak ti je, Karolínko?“ hladila matka dceru po dlouhých světle hnědých vlasech, „copak se ti stalo?“

Malá holka v modré noční košili si promnula oči pěstičkami, a slzy si po tváři rozmazala ještě víc. Potom ze sebe mezi vzlyky vypravila skoro nesrozumitelné:

„Ať už mě konečně přestane strašit ten divnej pán... Ten ošklivej Mikuláš s hůlkama...“

Snažil jsem se v hlavě jako na videorekordéru opět přehrát tu hroznou noční mýru, která nám všem proletěla hlavou jako nějaká duševní vichřice. Opět jsem stál pod jasným hvězdným nebem s pistolí v ruce, za vrátky se na mě šklebilo ztělesnění Zla s mikulášskou maskou.

„Nepozveš mě dál?“ zaskřehotal lísavým tónem, kterým se mi jakoby snažil vlichotit do přízně.

„Vypadni,“ opakoval sem spíše plačtivým tónem, protože mozek už byl tak ochromený, že nedokázal vymyslet nic lepšího.

Zasmál se, a potom udělal něco, co mě dokonale šokovalo.

Pevně se zapřel o konce berlí a vyskočil na ně, jako by se chystal udělat výmyk na hrazdě. Nohy se mu kývaly do prázdna. Potom se úplně převrátil hlavou vzhůru, ohnutýma nohama se pod kolena zachytil vršku brány, až zařinčela. Zatímco stále držel berle v rukách, tělem se vysvihl na branku.

Na mrzáka skutečně skvělý gymnastický výkon.

Seskočil dolů. Znovu se přihrbil, jako nějaký stoletý dědek, vzal berle a kymácivým krokem se přikulhal ke mně. Ochromoval mě samotnou svojí přítomností jako hadí jed. Držel jsem v ruce nabitý revolver a mohl jsem ho v ten okamžik na místě odstřelit, nedokázal jsem se však přinutit k jakékoli akci.

Vzal jednu svoji berli, s podivuhodnou obratností ji roztočil a jedním koncem do mě píchl.

„Jdu si pro Zdeňka,“ vypravil ze sebe, ještě těžce oddechoval po tom vrcholném gymnastickém výkonu. Smrdělo z něj asi tak, jako když ze dne moře vylovíte živočichy v lasturách a necháte je týden se rozkládat na slunci. Pocítil jsem odpor, hnus, silný nával vzteku a touhy ho okamžitě rozstřílet jako řešeto. Připadal jsem si ale v tu chvíli jako bezbranná moucha, do níž pavouk vstříkla paralyzující jed.

„Zdeňka ti nedám!“ vykřikl jsem hystericky, ale v mém hlase určitě postřehl zoufalství a beznaděj. Věděl jsem, že snažit se zabraňovat jeho záměrům je asi něco takového, jako se pokoušet vlastním tělem zastavovat rozjetou lokomotivu. Tušil jsem v něm něco osudového a neodvratitelného, bylo v něm něco z přírodních katastrof

(jako by snad v jeho nitru duněla tornáda, laviny či zemětřesení).

Poprvé jsem se dokázal přinutit k nějaké akci, snad proto, že jsem poprvé doopravdy zpanikařil. Otočil jsem se jako na obrtlíku a pádil směrem ke kůlně. Darmoděj si za mnou začal falešně prozpěvovat:

„Jsem váš Darmoděj, vagabund, osudů a lásek, jenž prochází všemi sny, ale dnům vyhýbá se...“

Prchal jsem ze všech sil ke kůlně, ale nohy mi podkluzovaly, bořily se do černého slizu. Vpadl jsem do kůlny, popadl prkno opřené o zeď, na ponku nahmatl kladivo a plechovku s hřebíky. Darmoděje jsem předstihl na schůdcích na zápraží. V předsíni sem spatřil rozespalou Karolínu v noční košili.

„Běž se honem někam schovat!“ křikl jsem na ni. „Běž k mámě a nevycházej ven!“

Po dlouhém točitém schodišti jsem vyběhl na půdu, kde Zdeněk spal ve svém podkrovním pokoji. Vzal jsem prkno, kladivo a hřebíky ho přibil přes dveře.

Z kapsy jsem vylovil kapesní nožík a do dřeva vyryl nápis:

ZDENĚK TADY NENÍ

Zády jsem se přitiskl ke stěně, zaposlouchal se do vlastního dechu a do skřípění a vrzání v domě. Darmoděj supěl po schodech, dýchal těžce a zalykavě, jeho berle pokaždé dvakrát rychle po sobě kleply o kamenný schod.

„Zdeněk tady není...“ přečetl si Darmoděj zklamaně. „Škoda... No nevadí... Aspoň se porozhlédneme, kdepak tedy je.“

xxx

„Pověz mi, Karolínko,“ zeptal se otec, „ty jsi mě v tom snu taky viděla?“

Karolína přikývla. „V tom snu se mi chtělo jít na záchod. Šla jsem do předsíně, kde jsem tě potkala. Nesl jsi nějaký dřevěný prkno a běžel jsi s ním na půdu. Křičel jsi na mě, abych se šla honem rychle schovat k mamce. A za tebou šel ten pán, ten Mikuláš.“

Otec rozčileně vstal a přecházel po kuchyni sem a tam.

„A jak to bylo dál, Karolínko?“ zeptal se. „Copak jsi v tom snu viděla potom?“

xxx

Malá Karolína v modré noční košili a s hnědým opelichaným medvědem v náruči stála úplně sama ve tmě velké, chladné předsíně. Kolem proběhl tatínek, nesl nějaké prkno na půdu a křičel na ni, aby se honem rychle někam schovala. A za ním kráčel ten hrozný pán s maskou Mikuláše, který tak sípavě oddechoval. Táhl z něj hrozný smrad, asi jako z nějakých zkažených vajíček. Karolína se ho vylekala, podobně instinktivně, jako když se myš vyleká predátora. Běžela k mamince do ložnice.

K jejímu překvapení se v ložnici svítilo. Opatrně pootevřela dveře, prudké žluté světlo z lustru ji na okamžik oslepilo a bodalo do očí.

Když přimhouřila oči a rozkoukala se, spatřila podivné věci.

Maminka uprostřed noci nespala. Byla oblečená do černo-bílé šachovnicové halenky, měla na sobě minisukni provedenou ve stejné kombinaci černé a bílé. Karolína poznala, že maminka je nervózní, každou chvíli si prohlížela nehty, které měla zvláště nalakované – ukazováček na černo, prostředníček na bílo, a tak dále se střídala černá s bílou. Maminka vzala ze sekretáře šachovnicový černo-bílý ubrus a prostřela ho na stůl z mahagonového dřeva. Pak otevřela vitrínu, vzala odtud dvě skleničky se zlatými písmeny „N“ a nalila do nich víno. Na stůl postavila dvě svíčky slité z černého a bílého vosku a zapálila je. Posadila se na židli, upravila ubrus a znovu nervózně zkontrolovala, jestli má správně nalakované nehty. Karolína viděla, že maminka je nervózní, protože na někoho čeká.

Obě pak zaslechly ťukání berlí, sípot, stařecký dech, a ta známá slova:

*Jsem váš Darmoděj, vagabund,
osudů a lásek,
jenž prochází všemi sny,
ale dnům vyhybá se.*

Karolína nepozorovaně přeběhla přes ložnici a schovala se za skříň šicího stroje. Slyšela, jak si Darmoděj na schodech pobrukuje:

„Zdeněk tady není... Zdeněk tady není... Kdepak tedy je...?“

Rozrazil dveře. Byl na něj hrozný pohled – sádrová maska s výrazně červenými rty se šklebila od ucha k uchu, ale toho cirkusáckého, falešného úsměvu se Karolína děsila. Darmoděj pozvedl berlí a roztočil ji, jako by byl nějaká mažoretka na přehlídce. Přistoupil k mamince, pevně až surově ji uchopil za paži a přinutil ji tak stát. Ke Karolíně překvapení se matka do té hnusné masky mile usmála, pevně se k němu přitiskla a hlavu mu poklopila na prsa. Něco takového Karolína nemohla pochopit – vždyť byl odporný, táhl z něj strašlivý puch, jako z nějaké močůvky, v níž se rozkládá mrtvé zvíře. Připadalo jí odporné, že se k němu maminka tak tiskne, nevádí jí ten smrad ani to, že se umaže od jeho promočené košile.

Darmoděj kráčel směrem k posteli a nutil tak maminku ustupovat. Když spolu v objetí měli šicí stroj, Karolína si povšimla, že maminka je v tomhle snu mnohem mladší než ve skutečnosti. Měla hladší obličej bez vrásek kolem očí, rovnější a bělejší zuby, lesklé hnědé vlasy učesané na stranu. V tomhle snu byla mnohem mladší než ve skutečnosti, mohlo jí být nanejvýš kolem dvaceti let.

Jak maminka ustupovala, zakopla o pelest postele a spadla na záda. Darmoděj se na ni vrhl a začal z ní surově strhávat šaty, přičemž těžce až sípavě oddechoval, Karolínce se občas zazdávalo, jako by mu zpod masky ukápla slína. Strhl z maminky její šedo-černou halenku tak prudce, že halenku úplně roztrhl. Karolíně to všechno připadalo hrozně odporné, o to víc ji překvapilo, že maminka se tomu všemu šťastně, až bláznivě smála, jako by se jí to všechno líbilo. Byla už úplně nahá, měla na sobě jenom černo-bílou šachovnicovou minisukni. Darmoděj ji převalil na břicho, oběma rukama ji uchopil a nadzvedl, takže klečela na kolenou. Vůbec ničemu se nebránila, byla jako bezvládná hadrová panenka, a Darmoděj si s ní mohl dělat co chtěl.

Vstal a začal se svlékat, jeho chlupaté nohy byly obsypané nějakou červenou vyrážkou. Odhodil košili, a Karolína pochopila, proč ji měl na břiše vždycky tak mokrou, a proč z něj vždycky tak táhl ten hrozný smrad – vypadalo to, že má ve svém napůl otevřeném břiše hnízdo plné červů, v jeho odhalených vnitřnostech to žilo, převalovaly se tam tisíce, snad miliony podlouhlých růžových tělíček.

Vybrnul mamince minisukni nahoru a přitiskl se k ní, ona vykřikla a prohnula se v zádech jako kočka, zaklonila hlavu, jako by se chtěla podívat na něco na stropě. Darmoděj se začal rytmicky pohybovat dopředu a dozadu, maminka při tom křičela a vzdychala, Karolína za šicím strojem se hrozně bála, protože si myslela, že Darmoděj maminku snad zabije. Pořád se to stupňovalo, mamince letmo na tváři probleskl šťastný úsměv, křičela a vzdychala čím dál tím víc, a opakovala: „Miláčku... miláčku... mazlíku můj... Honzo, Honzíku... miláčku můj...“ Rytmus se stále zrychloval, nakonec vykřikl i Darmoděj, zlomil se v pase a položil se mamince na záda, přitiskl se k ní svojí ranou v břiše, odkud začali červi přelézat i na ni. V téhle pozici spolu vytrvali ještě velmi dlouho, červi rozlézajících se po těle maminky bylo pořád víc a víc.

XXX

Měl jsem hrozný strach o Zdenka. Když Darmoděj odešel někam dolů, sehnal jsem si ve staré skříni na půdě sekeru, posadil jsem se ke dveřím Zdenkova pokoje a hlídal. Dlouho se nic nedělo, proto jsem se nakonec odvážil a sešel po schodech dolů.

V předsíni jsem potkal Darmoděje. Stál tam jenom v trenýrkách a košili, natahoval si kalhoty a zapínal poklopec. Dveře do ložnice byly otevřené. Spatřil jsem hroznou věc – moje manželka tam klečela na posteli úplně nahá, po bocích a v klíně jí lezli růžoví červi. Viděl jsem, že v tomhle snu je mnohem mladší než ve skutečnosti, na té posteli klečela mladá holka, které mohlo být něco kolem devatenácti let. Moc dobře jsem si pamatoval na to, jak vypadala, když jsme se podruhé potkali v devatenácti letech jako bývalí spolužáci ze

základní školy – tenkrát ještě měla hezkou, pevnou postavu, kterou potom zničilo dvoji těhotenství a mnoho let strávených v sedavém zaměstnání. Povšiml jsem si i toho, že se kolem postele válí její typická černo-bílá halenka a minisukně, přesně taková, jakou nosila právě tehdy, když jsem spolu šli na první rande.

„Cos to proved, ty hajzle?!“ udeřil jsem na Darmoděje, vztekle jsem ho chytil pod krkem a začal s ním cloumat, „tys jí znásilnil, ty parchante, hovado, prasáku!“

S klidem vzal moje ruce a lehce roztrhl moje sevření. Měl neskutečně drtivý stisk, jako by snad jeho ruce byly ze železa.

„Ale houbeles,“ pronesl výsměšným tónem. Na tváři měl nasazenou masku, ale podle toho hlasu jsem si dokázal přesně představit, jaká grimasa se pod ní ukrývá – usmívající se křivá huba a šibalské ohníčky v očích. „Sama to chtěla, ty troubo. Tenkrát si prostě chtěla s někým zasouložit, tak si to zkusila s prvním, kdo se jí přimotal mezi nohy. Pak už se s ním nikdy neviděla, takže už mu nemohla říct, že to celkově trochu nezvládla.“

Otočil se a vrátil se do ložnice, odkud přinesl hořící černo-bílou svíčku s točitým černo-bílým voskem.

„V tomhle baruku je něco od základů shnilýho a zkaženýho, jako byste tady měli mor, nebo co. Oheň to všechno očistí...“

Přiložil svíčku k těžkému zelenému závěsu v předsíni, který se vznítíl. Pak si rozepnul poklopec, vymočil se na podlahu a moč zapálil, ta se prudce vzňala, jako by to snad byl benzín. Rozepnul si kalhoty, přidřepnul si k podleze a vykálel se na koberec, to svoje hovno pak také zapálil, vybuchlo jako by to snad byl granát.

„Na něco jsem zapomněl!“ vykřikl náhle. Připadalo mi, že přesně ví, kde má hledat, vrhl se k třetímu šuplíku odspodu, kde se ukrývaly všechny rodinné dokumenty. Bral jednu listinu za druhou – oddací list, smlouvu o koupi nemovitosti, dokumenty o založení spořicírových účtů, rodné listy dětí, očkovací průkazy – trhal papíry na kousičky, útržky házel za sebe a v té papírové spršce se všemu bláznivě chechtal.

„Všechno blbě... všechno blbě, od základů blbě...“

Když byl hotový, vstal a tentokrát chytil pod krkem on mně. Cítil jsem, že by mu stačilo jenom trochu přimáčknot a rozdrťtí mi páteř. Na mikulášské masce mu hrály odlesky té apokalypsy, odrážely se v ní plameny plápolajících záclon. Oheň hučel, praskaly rozpálené trámy, hučelo i mně v hlavě, jak jsem byl přiotrávený z kouře. Přes to všechno jsem dobře vnímal, jak na mně nenávislně zasyčel:

„Copak jsi ty blbečku nikdy nepochopil, proč si tě vlastně vzala?“ Naklonil se ke mně a prskal mi ta slova do obličejce z bezprostřední blízkosti. „Nikdy ti nedošlo, že prostě jenom najednou rychle potřebovala nějakýho pitomce, kterej bude žítit ji a toho jejího parchanta?“

Prudce mě od sebe odstrčil, já ztratil rovnováhu a ztěžka dopadl na hořící křeslo, od něhož se mi vznítilo oblečení. Darmoděj se beze slova otočil a odběhlal se směrem ke schodišti. Bezpečně jsem věděl, že míří na půdu do Zdeňkova pokoje. Byl jsem omámený, přiotrávený kouřem, záda mi spaloval nesnesitelný žár, přesto jsem se dokázal vzchopit a z posledních sil se plazil za ním.

Z celé té dlouhé cesty si pamatuji jenom závěr. Darmoděj stál před dveřmi Zdeňkova pokoje, přes něž bylo přibité prkno s mým nápisem:

ZDENĚK TADY NENÍ

Darmoděj vylovil z kapsy svůj nožík, nápis přeškrtl a do prkna vyřezal slova:
ZDENĚK TADY UŽ JE

Když dopsal poslední písmenko, prkno se rázem uvolnilo, spadlo na zem a rozpadlo se na prach. Darmoděj zlehka otevřel dveře, vklouzl do pokoje a zavřel za sebou.

Ležel jsem před dveřmi do Zdeňkova pokoje jako dodělávající pes a oheň mi spaloval útroby. Před smrtí uhořením mě zachránil milosrdný zvuk praskajících prohořelých trámů, s nímž se náš dům definitivně zhroutil do trosek.

XXX

Ve skutečnosti náš dům samozřejmě neshořel a nezhroutil se do doutnajících rozvalin – to všechno přece byla jenom taková velmi ošklivá noční můra. Ale kdo si může být skutečně jistý s tím, co je skutečnost a co jen představa? Třeba se jednoho dne vzbudíte, zjistíte, že váš dosavadní život byl jenom sen a vy jste ve skutečnosti otrokem na dvoře egyptského faraona Amenhotepa IV. Žijete nějakou dobu jako otrok faraona Amenhotepa, jednoho dne se probudíte a zjistíte, že se vám všechno jenom zdálo a vy jste ve skutečnosti zaměstnancem firmy Delta Airlines v New Yorku. Procházíte tak dalšími slupkami představ a stále si nemůžete být nikdy dostatečně jistí, jestli žijete v realitě či ve snu.

Presně takový divný pocit jsem měl, když jsem po kamenných točitých schodech krácel na půdu do Zdeňkova podkrovního pokoje. V těle se mi usadil ten zvláštní neklid, neomylně mi signalizující, že se v následujících vteřinách stane něco podivného. Věřím na předtuchy, věřím i v to, že zvířata i lidé dokáží s předstihem vycítit vlastní smrt – stejně jako je realita zřejmě pouhou iluzí, stejným zdáním je i čas, v němž se jako v gravitačním víru točí minulost a budoucnost.

Později jsem celý náš rodinný příběh, který se odehrál té noci, vylíčil jednomu známému psychiatrovi. „Něco takového jsem v životě neslyšel,“ kroutil hlavou, „ale to, co mi tady vyprávíš, mi připadá docela uvěřitelné. Ta symbolika je vcelku jasná – zdá se mi, jako by ve vašich vztazích bylo už od začátku něco divného, zkaženého. Darmoděj je podle mě symbolem té zkaženosti, taky proto se v tom snu vlastně rozkládá a páchne jako leklá ryba. Připadá mi, že se prostě kdysi dávno stalo ve vaší rodině něco špatného a stalo se to součástí vašeho kolektivního nevědomí – a teď vám to trauma z minulosti proletělo hlavou jako jungovský archetyp.“

Otevřel jsem dveře do Zdeňkova pokoje. Tušil jsem, že jedině on drží v rukách klíč k té záhadě, která mi začala tak vrtat hlavou, protože jeho útržek snu byl tím posledním kamínkem scházejícím k sestavení mozaiky. Rozsvítil jsem světlo. V tu chvíli se všechno obrátilo naruby, země si vyměnila místo s nebem, představa s realitou – a já zjistil, že to, co právě žiju, je ve skutečnosti zlým snem.

Viděl jsem, že Zdeněk v noci spadl z postele, a strhl s sebou polštář i peřinu, která se válela srolovaná pod ním. Neubráníl jsem se pocitu, že leží v křečovité, strnulé pozici, jako by snad prodělal epileptický záchvat – vypadalo to, že je snad zakousnutý do polštáře a v rukách pevně svírá peřinu.

Chtěl jsem ho probudit, vzal jsem ho za rameno a zatřásl s ním. Poprvé jsem si uvědomil, že tady něco nebraje – připadalo mi, jako by vůbec nedýchal. Zatřásl jsem s ním podruhé, a v ten okamžik jeho křečovité sevření, které zprvu vypadalo tak pevně, povolilo s takovou lehkostí, jako když rozfouknete chmýří pampelišky. Zdeněk se převalil na záda jako bezvoládná loutka, hlava klepla o podlahu. Mrtvé oči se nedívaly na mě, ale vyhaslý pohled mířil z okna ven, na mátožně poblíkávající hvězdy té jasné noci.

Rybolovecký oříšek

Řeka. Proud teče a proudí a meandruje a pobíhá a čepýří se a mudruje a brblá. Živý a rychle pádící zadumaný poutník na svých cestách, zmáčeney uhlík na živočišně se kumulujícím břehu otírající se do sucha okatě zachmuřenou náladou podmračeného dne. Živelně zahalená cesta v pavučinkovém úkrytu utíkajícího toku na vodách.

Naměstnaný a jen tak tak že ne přepadávající zapeklitě roztroušený kořeny samorostů s odumřelejma tkáněma, který provrtaly a vyztužily blátivě tlákající mokřady zosnovaný komářima štípancema letokruhů, v rozvirblovaným, uhanějším a spletitým proudu vlnivě se rozpadajícího obrazce na třepěnýv hladině nezkratného a živelného ramene řeky.

Vlnky a kudrlinky a střikance a cákance a kapance a mokřý krajky a rozesmátý girlandinky, co mizejí, předivo po předivu, v hlubinách ohlazovaný oblázky. Oblázci pod oblázky, odrazce na obrazcích, řasorostí fousů u dna a na břehu tý řeky. Divoký, živelný, srdcervoucí, s tělama a tělíččkama ryb a rybulek a ploutví a pozpátku chodící raci a zabřednutý mušle s drobečkama písku pod slupkama a rozprouděná kapilarita, Archimedovský zákony a zákonitosti a rozsvícený a rozbzdučený, rozlitaný a blankytný hmyzí sosákovrtě nad živlem, roztlukaný třásněmi nad vodou, na živým proudem.

Ze dřeva stlučená a vystavěná rozvrzaná rybářská pramice se téměř provinile zarazila u břehu v křupajícím zákoutí kolenatých stébel. Vyplašeně divoká kačena s nakřapnutým a nastuzeným hlasem vyrušená z poledního rozjímání vyletěla z poklidného rákosí. A za ní okamžitě druhá a další a už je nebylo možný ani sečíst a na obloze, nad zpěněným živlem, se skvělo a káchlovalo a hejbalo a povlávalo překvapený a okřídlený panorama.

Divoce rozdivočelý rej kachních křídel.

Rybář v přšiplášti a vysoce nepropustných holínkách pozoroval celou tu divokou nádheru se zatajeným dechem. Nad jeho pokorným výrazem jiskřily a svítily nedočkavostí rozjařený oči, radostně nastřádaný dobrodružství před složenejma prutama na dně loďky, před rybolovem a možná? ... možná že i rybobraním.

Vystrašený obelisk opeřenců se pomalu rozpadával a roztrušoval a mizel v nedalekém podrostu neustále přirůstajících vodních a kolenatých stébel a porostů, v rozmáčeným a bahnitým rozhraní mezi trsy travnatých přitumků ve žhavý zeleni a nad odpěněnejma vlnama, který se odmotaly a odpoutaly z vášnivě tekoucího vodního proudu, aby si mohly na malou chvílenku vydechnout a spočinout u nepropustného břehu, v tláskajícím jílu s kořenama.

Muž skočil a zavinul kovový lanko na předku lehce boubelatý loďky do ulity a měkce odrazil dřevěnou skořápku štíhlým bidlem od zablácený a prorostlý rohožky. Loďka ošolíchala svoje stmeleny dřevěný tělo klidnou hladinou řeky odpočívající v rákosí.

Muž ještě jednou loďku a sebe odrazil bidlem ode dna říčního koryta a uložil jej podél naskládaných rybářských prutů a všech těch potřebných návnad a lapek a libůstek, bez kterých je vlastně naprosto nepředstavitelný na rybolov vyrazit.

Narolbovaný a tekoucí a vlnivě roztrpěný vlny a vlnky vzaly celý to rybářský dobrodružství v přšiplášti, na kostkovaným diftýnovým polštárku s natěšenou radostí, kterou unášel dychtivý a mokře rozvlněný, mořský a vlastně příbuzný z prvního kolena, říční Poseidon.

Hravě unašený a plující nepromokavě oblečený oříšek rozlousknul prokřehlýma rukama rybolovecký stav rozechvění a začal tajuplně šátrat a rachtat a cvakat a šustilkovat ve vnitřku skořápky.

Hlasité cvaknutí protočilo chvějící se třásně spodních proudů řeky a nezvladatelně živelnou ofinu na hladině pročísnul kratičkový záblesk nadhozený, třepetající se třpytky.

Ode dna divoký vodní nůše se cosi odrazilo.

Mihotavý esíčko s ostře nastaveným hrotem obháčkovalo vlnokruty a nerozbužená a nerozlitá třpytka s umělohmotným muším blankytem se zanořovala a odnořovala a rozvlnňovala společně s ohejbanejma a skotačícíma vlnama a vlnkama ve změti živelný řeky, v rozčuchaných vlasech říčního Poseidona.

Rybář mnul trpělivě a prokřehle kouzelněj proutek v rukou a tenounký vlasce tenounce povlával nad proudící řekou.

U bahnitýho břehu zadloubaně hnízidlo zahloubaný okřídlený panorama zarůstající rákosím a roztěkaný hmyzí bzucení bzukavě a zvědavě oblítávalo rybářovo rozhoupaný dobrodružství.

A v proudu u dna se cosi otřelo, okukuje a ocvrnkává nastražený muší blankyt se třpytkovým zrcátkem na parádu a s ostrým háčkem číhajícím na šupinatej rybí kabát.

Zčistajasna se loďka začíná vrávoravě rozhoupávat, vlasce se rozmotaně zasekává a kouzelněj proutek trhavě rozškubává rybářovo usínání.

Rybář se okamžitě probírá a dychtivě a s námahou začíná rozechvěle zápolit a zápatit a loví, navíjí a natahává vlasek po vlásku, píd'ku za pídí, silonovýho vlasce.

Rybovratký navíjení.

A cosi pořád škube a ještě pár decimetrů a vodní živel divoce rozkývává a přitakává a odhruje a rybář neví, co dřív.

Kam jsem to jenom dal ten podběrák??? Ježíši, to bude parádní kousek! A! To bude úloveček! No... tak pojď, pojď rybičko... Tak ty se mi budeš takhle vzpírat? Však já tě dostanu. Já si tě pěkně chytну. Já tě načapám! Rychle zaseknout a trhavě, hlavně trhavě! V silonovejch tazích pěkně, jóó, pěkně popotahovat... Ale! Ale? Proč se tak houpám? Co je s tou loďkou? Sakra! ...ale to bude skutečně nááááramnej úloveček!... a rybářovo dobrodružství, rybobraní, rybosila, šupinatá lovcova touha na silonu, zaháčkovaná dole u dna a příšerně se brání a silonový zapraskání a křupání a chrustot a svistot a nad rozvířenou hladinou se prázdně třepotá a polétává ukroucený esíčkovitý zbytek utrženýho nastražení plovávajícího vlásku.

A kdosi řuká netrpělivě na mužův pršiplášť a zlehka jej dloube do zad...

Háček se na dně krouživě a marně zavrtává do pevnýho dna vyhlazenýho říčního koryta plnýho oblázků obrůstajících neoholenejma řasofousama.

Dloubání do pláště ale neustává.

Muž se smutně podíval na rybářský prut přemoženej rybosílou a se zklamáním pod pršipláštěm: A vlastně! Jak to, že mě právě tady kdosi otukává? se konečně otočil na nenechavý odloubávání za žádama.

Skořápka se opět zahoupala a v jeho dobrodružstvím dohasínajících rozparádných očích se zavlnil dojemný obraz.

Poseidonovský obrázek k zulíbání!

Vyplašená a křehkokrásná říční panna s nešťastně zamotaným umělohmotným muším blankytem ve vlnivých a slušivě mokře načesaných vlnkách s třepetavotřpytkovým zrcátkem v dychtivě zelenkavých ploutvičkách.

„Prosím vás, dobrý muži, pomohl byste mi rozlousknout tenhle ten, tak podivně zamotaněj, muší oříšek? Víte, připadám si s ním strašně nemožná.“

Houpající a rozmotávající se rybářský dobrodružství v příplášti se snažilo co nejlaskavěji s prokřehlými a dojatě neohrabanými rukama rozcupovat a rozvlnit, ulovit a učísnout s co nejméně bolestivým zápolením zachycený umělohmotný muší blanky v naparáděně upravených vlnkách...

Monolog staré krmičky

Stará Bárová – (přijde v teplácích, gumovkách, šátku na hlavě a unaveně si sedne na židli)

Ach jó. Tak jsem si myslívala, až se dožiji důchodového věku, to si teprve budu žít. To si budu lebedit. Budu v létě sedávat před vraty na lavičce a budu se kochat pohledem na ty naše šumavské kopečky na obzoru. Co kochat – já se na tu Šumavu přímo rozjedu a zblízka budu obdivovat tu krásnou šumavskou krajinu. Ty zvlněné lesnaté kopečky, ty vesničky stulené v údolích. Vždyť zrovna pod Helfenburkem mám kamarádku z dětských let. A Javornice, kde žije, jaké to půvabné jméno, jaká to kouzelná malá vesnička. Již ani nevím, jak u nás na vesnici vypadá čtvero ročních období. Až budu v důchodu, říkám si, teprve budu moci vychutnat tu krásu zeleného jara s letícími bílými obláčky. A léto, prononěné na naší vesnici kvetoucími lípami, kdy letní slunce hřeje a pálí a voda v rybnících láká ke koupání. A i podzim je u nás hezký, i když mlžné opary po ránu zahalují obzory a spadané listí šustí pod nohama. Ale jak já se těšila na zimu...

Až budu sedět ve vytopené světnici a pozorovat tu zimu za oknem. Ty vířící sněhové vločky, ten skučící severák ohýbající větve holých stromů. Ale hlavně – já budu vědět, že nemusím každý den ráno vyrazit před čtvrtou hodinou ranní do té nepohody a vláčet se touto (ukáže rukou) rozbitou výmolvou cestou ke kravínu. A po šichtě zase tou špatnou cestou se šplhat támhle nahoru k té mé chalupě.

To jsem si myslela... a plánovala. Před koncem minulého roku jsem zapíchla vidle do slámy a povídám právě přicházejícím živočicháři: „Tak utrum, já končím. Jdu si užívat důchodu, který jsem tak dlouho odkládala.“

Ale teta, povídá mi živočichář nešťastně, vy dobře víte, že Mařenka nám odchází na mateřskou, musíte za ni ještě nějakou chvíli zaskočít, než si najdeme náhradu.“ No a tak již zaskakuji druhý rok. To víte, v družstvu jsou rádi, že jsem v kravíně já a dvě postarší krmičky. Všichni mladí nám utekli do města. A ti, co zůstali, sedí v družstevní kanceláři.

No, já nekouřím a když si holky jdou dát šluka, já dělám pořád a ono je to znát. Práce ubývá a hlavně, nehádáme se. Jako třeba chlapi ve vedlejší odchovně. Ti tam mají pořád nějaké rozbroje. Nedávno jsme měli schůzi našeho Obchodního zemědělského družstva, jak se teď jmenujeme. A já na té schůzi povídám těm našim pánům vedoucím za předsednickým stolem: „Podívejte se, pánové, tam s tou cestou ke kravínu u nás musíte něco udělat. Tudy již se nedá chodit, já mám strach zvláště potmě, že si tam ty své bolavé nohy v těch lokáčích polámu.“ „No jo, teta, rychle chvátal ekonom, musíme tu cestu opravit. Již dva roky to máme v plánu. Ničí se tam družstevní autáky a taky to auto mlékařů, co tam denně jezdí.“ (A to neslyší ty mlékárenské šoféry, jak každý den klejí a nadávají.) A jak se diví, že já, v mých letech, se dvakrát za den tou špatnou rozbitou cestou vláčím. Včera přišel do kravína veterinář a já znovu začala o té špatné cestě a o mých bolavých nohách. „Podívejte se, teta,“ povídá veterinář, „vždyť jste za mlada jezdila na pionýru jako ďábel a támhle v družstevní garáži stojí nevyužitá motorka dvěstěpadesátka. Ona má sice trochu horší pérování. To víte, funkcionáři jezdí radši autem, je to pro ně pohodlnější. Což kdybyste to s ní zkusila, ono to zase do kravína není kór tak daleko...“ Já na něj zůstala koukat celá tumpachová. Myslí to vážně nebo si ze mě dělá šprtouchlata? Pak jsem ale popadla to špinavé koště z kravína a kdyby

neutekl, tak jsem ho s ním lupla rovnou přes hlavu. Já v sedmdesáti letech mám jezdit touhle špatnou cestou na motorce, dvěstěpadesátce k tomu... *(zvedá se namáhavě)*

Tak abych pomalu šla tam k té své opuštěné vymrzlé chalupě. Ačkoliv... mám-li být sama k sobě upřímná, co já bych tam, zvláště v zimě, v té chalupě sama dělala. Muž mi umřel před deseti roky a děti mám také všechny ve městě. Ještěže alespoň na tu zabijačku mi přijedou pomoci. Jinak bych vnučata ani neznala. To víte, v létě to jede všechno do ciziny, k moři. Cožpak oni budou u báby na vsi čichat smrad z prasečího chlívka a šlapat ve slepičinách po dvorku? A těch komárů, co je u nás večer v létě, to jsou přímo roje. A ti znají kousat. To se člověk někdy v noci ani nevyspí a chodí celou noc s koštětem po ložnici. A oni potvory stejně uletí a jak člověk dřimne, hned kousnou. No tak se moc nedivím, že děti chvátají k moři. Tam prý komáři nejsou, a tak dětem i nějakou korunkou na to moře přispějí. A pak nad pohlednicí od moře, kterou mi nikdy nezapomenou poslat, sním. A v koutku duše závidím těm naháčům na pláži, že mohou tu mořskou sůl ochutnat. Ale co, vždyť já bych se tam nehodila. Styděla bych se tam svléknout a ukazovat ty nohy plné křečových žil. Ještě bych tam dětem dělala ostudu, kdyby mne chtěli vzít s sebou.

A tak jsem nakonec ráda, že jsem skoro celý den mezi těmi hovádky. Alespoň se necítím tak opuštěná. A věřte mi, když hledím do těch vlahých zvířecích očí a když mne některá ta kravka lízne tím svým drsným jazykem po tváři, je mi jako by mne člověk pohladil. Jen kdyby mne ty nohy tolik nebolely, tak bych byla docela spokojená... *(odchází)*.

Kdo mi zachránil život?

Byl únor a rozkřičená meluzína každou chvíli přihnala bílé bachraté mraky – sněhové mraky. Trochu pocukrovala tu nesměle deroucí se travičku a bílé, něžné sněženky v zahrádce.

Náš tatínek houser však již jaro cítil. Nejen ve vzduchu, ale i ve svém husím srdíčku. Neustále se ukláněl před svou husí partnerkou, maminkou. Štěbetavě jí cosi vyprávěl do ouška, pokládaje svůj dlouhý štíhlý krk na krk své vyvolené. A husa maminka mu cosi dlouze vyprávěla, odpovídala, repetila. Přišla každoroční velká událost pro naše husy. Maminka husa seděla zanedlouho na dvanácti velkých vejcích ve slaměném hnízdě ve stodole. A tatínek houser co chvíli starostlivě postával na jedné noze u své družky a stále si ti dva měli co vyprávět. Když husí maminka ledabyle přikryla vejce a šla na dvůr naplnit prázdné volátko, houser starostlivě, pečlivě nanosil stébla slámy a lépe vejce přikryl, aby budoucí děťátka nenastydla. A pak si šel stoupnout před dveře verandy a křikem se dožadoval nějakých dobrot pro svou partnerku. To již jsme věděli... Tak si husa pochutnávala na kouscích chleba, vdolku či knedlíku. A houser ji modrým okem pozoroval a štěbetal – no tak papej, papej, maminko. Sám si však do zobáku nevezal ani kousíček. A když se některá drzá, neodbytná slepice opovážila přiblížit k hodující huse, s křikem, mávajíc křídly utíkala do stodoly. To houserův štípanec ji rádně poučil, že ty pochoutky nejsou pro ni.

Když se přiblížil ten slavnostní okamžik, kdy se husí žlutá klubička vydala na první jarní pastvu, to byl husí tatínek štěstím bez sebe. Stále cosi svým dětičkám vyprávěl skláněje svůj dlouhý krk až k zemi. Starostlivě, opatrně zvedal své velké červené tlapky, dáváje pozor, aby některé to holátko jimi nepřišlo. To spíše husa, nemotorná maminka, někdy na své děťátko šlápla. A nařikající housátko uměl šťastný tatínek vždy utěšit. A to i tehdy, když neopatrně zašlo do kopřiv a něžné nožky si popálilo. To pak bylo teprve náрку, zdvívání popálených nožiček a utěšování husího tatínka. On na ten svůj tatínkovský titul slyšel. Když později

dovedl své trochu větší děti vykoupat na rybník, stačilo od rohu zahrady zavolat: „Tatínku, domů!“ Tatínek ihned odpověděl a rychle pobízel své potomky: Rychle domů, bude dobré papání! On je snad uměl i spočítat. Někdy jsem ho pozorovala, jak shání některého opozdilce, který ještě cosi hledal v rákosí a chyběl do počtu. A pak ho něžně postrkoval zobákem za jeho mizejícími sourozenci.

Až jednou se stala ta hrozná událost! Husí hejno i s rodiči se páslo na sadě za stodolou. Před polednem přiběhla k nám do kuchyně sousedka. „Honem, utíkejte,“ volala celá vyděšená, „utíkejte na zahradu. Nějaký velký pes vám tam trhá husy, jen peří lítá.“ Letěla jsem jak namydlený blesk. Opravdu, statný vlčák stál předními tlapami na bezvládném těle našeho husího tatínka a z ohromné rány na prsou rval z něho maso zkrvavenou tlamou. Naříkající vyděšená husa s housaty stála namačkána v rohu zahrady u plotu a pozorovala ten masakr. Vytrhla jsem uvolněnou plaňku v plotu a šla jsem psa zahnat. Ale měla jsem štěstí, že rozdivočelý vlčák neskočil také po mně. Nechal krvavého hodování, rozkročil se proti mně a s otevřenou tlamou plnou hrozných zubů pokročil o krok kupředu. A hrozivě zavřel a zasvítily zléma vlčíma očima. Bleskově jsem skočila do otevřených dvířek stodoly a prudce je zabouchla. Srdce mi tlouklo až v hrdle, slzy se mi koulely po tváři.

Tak statečný chytrý husí tatínek obětoval svůj život pro svou početnou rodinu. A kdoví, zdali i mně život nezachránil. Když manžel v zápětí se vzduchovkou přiběhl na zahradu, nasycený pes již tam nebyl. Jen mrtvé tělo housera se válelo v tratolišti krve.

A husa – maminka? Celý týden nejedla ani nepila a ve dne v noci marně křikem přivolávala svého druha. Po týdnů stesku a hladovění zemřela v rohu svého ubytovacího chlívku. Sirotkové – housata dospěla. Máme znovu novou husí rodinu. A nového husího tatínka, který na svůj titul slyší a vždy příběhne. On dobře ví, že za poslušnost bude odměněn nějakou dobrůtkou. Důležitě a důstojně si vykračuje v čele své rodiny. Pes – vrah již ve vesnici není, takže náš husí tatínek se asi dožije vysokého věku. V naší rodině se nenajde nikdo, kdo by ho dokázal sprovodit ze světa.

Kateřina NOVÁ

(Články z příspěvku uspořádaného jako novinová stránka formátu A3 o dobrovolné sociální práci)

„Dobrovolná sociální práce často odhalí neznalost a předsudky,“ říká personální ředitel Nadace Johna Bosta Gaëtan Lavandier.

V roce 1848 byla ve francouzském městečku La Force založena nadace na pomoc hendikepovaným, která dnes umožňuje mladým lidem z celého světa překonat předsudky a získat obohacující životní zkušenosti v oblasti sociálních prací. O Nadaci Johna Bosta jsme hovořili s personálním ředitelem Gaëtanem Lavandierem.

Jaké je poslání Nadace Johna Bosta?

Nadace Johna Bosta je otevřená veřejně-prospěšná protestantská společnost. Poskytuje péči více než 1000 hendikepovaným a mentálně postiženým rezidentům. Náleží k ní 20 pavilónů a více než 200 ha zeleně.

Jak přispívá k překonání předsudků a jak zajišťuje pracovní sílu v době dovolených?

Každý rok v letních měsících (červen, červenec, srpen, září) přijíždějí do La Force chlapi a dívky starší 18 let, aby zde pomáhali hendikepovaným a aktivně se podíleli na kvalitě života ve fondaci. Dobrovolná sociální práce často odhalí neznalost a předsudky. Jejich překonání, přístup k profesionálnímu světu, skupině a vztah k rezidentům se tak stávají obohacující životní zkušenosti.

Jaké sociální zázemí poskytujete dobrovolným pracovníkům?

Dobrovolníci z celého světa jsou ubytováni v pohodlných stanech v kempu Mamré. Každý den absolvují na kole trasu kemp – pavilón a zpět. Kromě času stráveného ve službě podnikají řadu výletů do okolí. Fondace se totiž nachází 10 kilometrů od Bergaracu, na řece Dordogne a náleží do jednoho z nejkrásnějších turistických regionů.

Jaké informace poskytujete dobrovolníkům před tím, než skutečně přijedou?

Po zapsání obdrží každý dobrovolník přesné informace o pavilónu, ve kterém bude pracovat, včetně několika užitečných rad. Účastníkům sociálních prací je zajištěna strava a ubytování. Poplatky za dopravu jsou proplaceny dle tarifů druhé třídy S.N.C.E. na francouzské hranice a zpět, a to s výjimkou osob, které cestují osobním automobilem.

O možnosti pracovat v La Force jsem se dozvěděla od kamarádky z Liberce, která zde pobývala o dva roky dříve. Jsem jí velmi vděčná za to, že mi umožnila získat pro život tak důležitou zkušenost, jakou je péče o postiženého člověka, nehledě na konverzaci v cizím jazyce a nová přátelství, která bych jinde stěží navázala. Vždycky jsem měla ve Francii pocit, že se nechci vracet, ale tehdy jsem pochopila svoje místo. Životní cesty jsou nevyzpytatelné a někdy je potřeba ujit velký kus cesty, abychom našli sebe sama. Myslím, že se mi to právě tam a právě tehdy povedlo. Psala jsem si deník, a tak bych ráda prezentovala některé své poznámky. Záměrně neuvádím údaje, pomocí nichž by mohl někdo identifikovat konkrétního rezidenta. Tyto údaje totiž podléhají lékařskému tajemství. Dospěla jsem k názoru, že nadšení a trocha bláznovství nejsou na škodu, protože bez nich bych nikdy neprožila to, co je v následujících řádcích naznačeno.

1. srpna 2000 – úterý

Seznámila jsem se s mentálně postiženými ve skupině. Ošetřovatelé se mě ptají, jestli nejsem něčím šokovaná a diví se, když odpovídám, že nikoliv. Myslím, že si tady zvyknu. Cesta na kole pro mě dnes byla obtížnější než kontakt s rezidenty. Neseděla jsem na něm totiž pět let.

4. srpna 2000 – pátek

Ještě jsem se neodvázala pomáhat s mytím rezidentů, ale vím, že mě to čeká. Tak jsem alespoň převlékala. Ani to však není zcela bez rizika, když člověk neví, jak si správně zachovávat odstup. Jeden z rezidentů mě proto tahal za vlasy.

8. srpna 2000 – úterý

Jen jeden rezident v mé skupině hovoří. Ptá se mě na jméno, mluví o své rodině a chce tančit.

11. srpna – pátek

Půlkou směny jsem se doslova prokreslila. Připravuji kalendář pro své rezidenty na příští rok. Má podobu veselého stromu v průběhu ročních období, a tak na něm rostou a kvetou zároveň neuvěřitelné věci. Do kalendáře vpisují jména a skupina mě chodí pozorovat. Jakého překvapení se asi každý z nich dočká?

13. srpna 2000 – neděle

Při mytí místo povídání zpívám a některé rezidenty doslova nepoznávám. Už vím, jak se vyhnout atakům vůči vlastní osobě, včetně tahání za vlasy.

14. srpna 2000 – pondělí

Dokončila jsem kalendář pro rezidenty a moc se líbil. Pochopila jsem první francouzský vtip. Rezidenti hodně „zpívali“ při poslechu vážné hudby a při večeři se mnoho z nich zmazalo takovým způsobem, že bylo nezbytně nutné vyměnit jim pyžama.

15. srpen 2000 – úterý

Zdá se, že začínám rozumět nonverbální řeči rezidentů. Mám trochu obavy, že by jim mohla přílišná fixace na moji osobu ublížit, i když je tento vztah pravděpodobně obohatí. Nejsm si jistá, jestli jsou schopni vyrovnat se s vlastními emocemi. MAIS C'EST LA VIE.

25. srpna 2000 – pátek

Odpolední směna: Návštěva generálního ředitele v koupelně těsně před výměnou pyžama a sprchováním z důvodů poruchy vany. Jeden z rezidentů se před ředitelem svlékl do naha, zřejmě aby předvedl, jak je šikovný.

26. srpna 2000 – sobota

Zhlédli jsme animaci, která se týkala postižení rezidentů v našich skupinách

27. srpna 2000 – neděle

V rámci pracovního dne jsem navštívila mši s představením (stínohra, zpěv piano).

30. srpna 2000 – středa

Navštívila jsem ateliéry, v nichž pracují rezidenti z jiných pavilónů – květinový, s kůží a s textiliemi.

Čas strávený v LA Force nebyl však zdaleka pouhou prací. Podnikli jsme spoustu výletů. Tenkrát poprvé jsem seděla v kanoi a sjela 14 km řeky Dordonge. Strávila jsem den u Atlantiku a brodila se Dune de Pyla. Poznala jsem, že není lac (jezero) jako lac a někdy může být řeč i o koupališti. Zjistila jsem, že divadlo na ulici vás může příjemně překvapit i ve francouzských městech a ne vždy se z něj vrátíte s čistým obličejem. Ani život bergerackých výtvarníků mi nezůstal utajen. Francouzský umělec uměním opravdu žije a vystavuje-li, je v galerii přítomen každý den. Jen ze sympatie s vámi začne popíjet víno z vlastní vinice a buhví, že nemusí jít zrovna o vernisáž.

Jak jsem viděl Kyjev

„Molodoy čelovek, molodoy čelovek... poprobujte, u menja poprobujte...“ vykřikují na mne ve vlnících zabalené trhovkyně s kašmírovými šátky pevně uvázanými okolo hlav. Stojím naproti jedné z nich a mám v úmyslu koupit bastrmu, což je sušené maso s příchutí česneku a koření, které vydrží víc než dva měsíce, aniž by se muselo uchovávat v chladu. Pohybem ruky ukazují, že bych měl zájem, ale napřed že chci ochutnat... Prodavačky okamžitě krájí z bochníčku basturmy a každý zvláště mi nabízí své zboží... Pozvolna polykám nechávaje si na jazyku rozplynout tu prazvláštní chuť... Nakonec se rozhodují pro půl kila česnekové s paprikovou kůrčičkou... Když se pomalu otočím, mám před očima celý Besarabský rynek. Hlučí to tu jako ve včelíně... Obchodníci podupávají za svými pulty, které přetékaají nablýskanými hromadami granátových jablíček, hroznů, čerstvých hrušek, sušených švestek nadívaných mandlemi a obalovaných v hořké čokoládě... a jen co se maličko zahledíte směrem k jejich stánku, už na vás povykují a zhurta nabízejí své zboží, uklánějí se... a přemlouvají... Raději se tedy ztrácím v úzkých uličkách a pozoruji, jak si dvě starší ženy kupují na podkovy nařezané růžové maso z lososa, zatímco jen o malý kousek dál se chladí jeseter a pstruh, mezi nimiž se krčí konzervy s kaviárem. Některé jikry jsou velké jako bobule rybízu... Ve vzduchu se mísí vůně ovoce, marinovaného česneku, oliv a peněz... Cítím se trochu unavený a snažím se najít východ... Musím jen projít kolem staršího dědy a několika bábušek, které mají namísto náhrdelníku kolem krku omotané svazky zlatavých cibulí, zatímco starý muž nabízí na nitích navlečené sušené houby... Konečně vycházím ven na Chresčatnik, což je široký bulvár velký asi jako dvě Václavská náměstí. Tvoří jakési přirozené centrum města. Z obou stran je lemovaný řadou obchodů s konfekcí. Mám téměř pocit, jako bych se neocitl v Kyjevě – hlavním městě Ukrajiny, ale v Paříži – hlavním městě módy. Sleduji neonové reklamy zvoucí do luxusních značkových butiků: Gucci, Versace, Sisley, Leather Palace a další... Dochází mi, že jsem se zachoval naivně a omezeně díky svým predsudkům o zaostalé zemi, když jsem přijížděl do této bývalé obilnice východní Evropy. Teprve nyní tváří v tvář realitě chápu, že Kyjev je standardně se rozvíjející evropská metropole. Míjím obrovskou dvanáctipatrovou radnici, po skončení války vybudovanou německými válečnými zajatci, v dále se rýsuje secesní budova státní filharmonie, když zamířím k Majdanu nezávislosti (náměstí nezávislost), ocitnu se zakrátko před muzeem voskových figurín, kde se na jakési podivné párty sešli Oleg Blochin s Gándhím, Einstein a další celebrity. Vyzkouším si i cestu metrem. Za půl kopějky se nechá bez omezení cestovat po celém Kyjevě. Plastový penízek, který jsem dostal jako přídavek k jízdence musím vsunout do otvoru pro mince, abych mohl bez problémů projít turniketem... Zatímco vyčkávám příjezdu soupravy metra, mám čas přečíst si heslo, že Komunismus má smysl pouze na pevném ekonomickém základě. Autorem je Lenin.

Když vycházím ven z průchodu, vrhne se k mým nohám žebračka prosící o almužnu. Dávám jí pár drobných. Za krátký čas ale pochopím, že patří k místnímu koloritu stejně jako bomžové (bezdomovci), kteří se živí odpadky z kontejnerů. Většinou jsou oblečení v beranicích, záplatovaných gatích a mají zarudlé alkoholické nosy.

Kyjev je starobylé město vybudované na sedmi pahorcích, jímž protéká Dněpr. Lodě vplouvající odtud směřují na Krym a dál do Černého moře. Řeka obtéká množství menších ostrůvků. Na jednom z nich se rozkládá rozsáhlý hydropark, kam hlavně v létě směřují davy

lidí. Periférie už není zdaleka tak krásná. Většinou jde o vysoké panelové domy s napůl opadanými obklady z dlaždiček. Řada z nich má zasklené balkóny, které tak tvoří jakési kukaně, pod okny bývá často k zahlédnutí malý ventilátor klimatizace, pokud se ovšem nevětrá tzv. fufajkou, což je maličké čtvercové okénko v jednom z okenních křídel. Velká řada domů je postavena pouze z plných cihel, jen málokteré se omítají nebo zateplují. Fasádu ve většině případů nahrazuje nátěr nějakou pestrou fasádní barvou. Elektroinstalace se dělá taky pokud možno co nejjednodušeji. Není nic neobvyklého, že zásuvka má jen dvě dírky a schází tu zemnicí kolík, stejně tak, že svazky kabelů jsou zavěšeny na holých cihlách a neukládají se do žádných žlabů nebo trubek, takže jsou vystaveny přímému vlivu slunce, větru, deště... Prostě jiný kraj, jiný mrav. Stejným způsobem se zde řeší i rozvody plynu...

V ulicích panuje čilý ruch. Pouliční obchodníci, kteří sem přijíždějí z přilehlých vesnic, hned zrána rozkládají na improvizované pultíky své zboží: svazky fialek, pozdní jablka, sušená slunečnicová semena, která nabírají dřevěným kalíškem, vhodnějším spíše na hraní vrhcábů a kostek... vykuchaná a oškubaná kuřata, která drží v rukou stojíce na vydlážděném chodníku, zatímco jen o pár metrů dál projíždí řady aut... Jiní nabízejí v lavorech a mísách se hemžící langusty a načervenalé ráčky, ... další, posedávající na betonovém tarasu, mají na dvou papírových krabicích prkno, na němž je vystavena čerstvá zelenina, ale i bonboniery a lahvové pivo zn. Oboloň, pojmenované po jedné z městských čtvrtí... Skutečným zážitkem je pro mě návštěva místa pojmenovaného Pticij rynek, kde se shromažďují obchodníci s živými koťaty, štěňaty, ptáky, akvarijními rybami a dalšími zvířátky... Cena za štěňátko labradora s rodokmenem je okolo \$200. Zvířata jsou v krabicích, v autech, v klecích, v ohrádkách, ale i v náručí... A protože mě už bolí i uši z ustavičného štěbetání, mňoukání, štěkání a žvanění, rozhoduji se, že si zajdu do Domašněj kuchni na tradiční ukrajinský boršč s masem, červenou řepou a smetanou. Navrch si dopřávám šašlik z vepřového masa a blinčiki... což jsou tvarohem a rozinkami nadívané lívanečky... Domašňa kuchňa je prostorná samoobslužná jídelna, kde se dá za rozumné ceny posnídat, poobědvat i povečeřet, protože funguje od časného rána až do pozdního večera. Pokaždě tu bývá plno na rozdíl od některých restaurací, kde jsou jídla mírně předražena a obsluha ne vždy dosahuje patřičné úrovně. Když se znovu octnu na ulici, padne mi do oka hlídkující policista v černé kožené uniformě s bílým pouzdrem na služební zbraň a huňatou beranicí, který se jako správný dopravák pohybuje v místech, kde se nesmí parkovat. Vyčkává, až některý z netrpělivých řidičů zastaví a odeběhne... Pak už je pouze dílem okamžiku, aby mu odmontoval espézetku. Na Ukrajině se totiž botičkami nezdržují. Vracení zabavené značky přijde řidiče zhruba na 100 hřiven (1 hřivna = cca 7Kč). Policie je všudypřítomná a nemilosrdná k majiteli posledního modelu BMW stejně jako k chudákovi, co se pohybuje v záporožci, které jsou tu naprosto běžně k vidění... Už když jsem se přes Volyňskou oblast blížil směrem ke Kyjevu, všiml jsem si markantních rozdílů mezi tím, co se proti našemu vozu občas řítilo v protisměru, a tím, co jsem následně viděl v hlavním městě... Směrem od polského Chelmu, kde jsme překračovali hranici, vede do vnitrozemí naprosto příšerná silnice plná terénních vln, výmolů, hlubokých a nečekaných děr, která spíše připomíná nějaký zkušební polygon než hlavní cestu končící až v Kyjevě. Po obou stranách se rozkládají hluboké a nekonečné lesy, z nichž sem tam vyúsťují polní cesty, u kterých se shromažďují vesničané prodávající naložené houby, kompoty s jahodami nebo klikvou. Občas minete autobusovou zastávku vyzdobenou nějakou agitační mozaikou s motivem komsomolce či partyzána... Pak se náhle ocitnete v oblasti, kde se až do dálky táhne široširá planina s nádhernou černozemí, jinde jsou naopak rozlehlé mokřady a jezera, u kterých se zdržují brodiví ptáci a občas nějaký zatoulaný rybář. Velmi nemile mě překvapilo, když jsem si uvědomil, že i po setmění řada protijedoucích aut prostě nesvítla

anebo projížděla pouze se zapnutými obrysovými světly... Později jsem se dozvěděl, že je to proto, že šetří drahé žárovky...?'

Ale Kyjev není jen městem obchodníků a vyvolávačů cen. Najdete tady spoustu nádherných pravoslavných památek. Michajlovskij sobor s typickými cibulovými věžemi pokrytými plátkovým zlatem, který v záru odpoledního slunce září do veliké dálky, Sofína katedrála se zvonící, Andrejevskij spusk připomínající pražskou Zlatou uličku, pouze s tím rozdílem, že tady se nabízejí matřičky, kolorované miniatury, vojenské čepice, keramika, ale i různé kýče... Historické církevní památky jsou veřejně přístupné a ve velmi dobrém stavu... Některé stále slouží svému původnímu účelu, takže tu mimo čilý turistický ruch probíhají i pravoslavné církevní obřady a bohoslužby. V interiérech je obvyklý řezbářsky pečlivě vypracovaný a zlacený ikonostas a především řada svatých ikon, které jsou zobrazeným evangeliem. Ikonopisec na desce obraz sám nevyjádří, ale jakoby odkrývá boží obraz, který je vlastně již hotov. Ikona se nemaluje, ale podle křesťanského pojednání píše. Je to odvozeno z toho, že ikona je zdrojem poučení i pro křesťana, který neumí číst a psát – a takových byla v prvokřesťanské době většina. Ikona je textem vyjádřeným výtvarnými prostředky. V širším pravoslavném pojetí je i člověk ikonou boží – obrazem božím. Tím je vyjádřeno i to, že člověk uvnitř svého nitra vytváří společenství s bohem. Plný význam této skutečnosti je ovšem rozumem nepostizitelný, pouze duchovní zkušenost může člověku odhalit toto tajemství. Ikonou božího království je pak samotná liturgie. Asi nejvýznamnější a nejproslulejší je Kyjevsko–Pečorskaja lávra. Komplex církevních budov s rozsáhlými katakombami, kde v prosklených rakvích odpočívá věčným spánkem velké množství mumifikovaných mnichů, kteří zde žili v minulosti. Spleť úzkých temných chodeb, kde se stěží vyhnou dva lidé, se prochází s vysokou hubenou voskovicí. Po stěnách jsou zavěšeny prosté cedulky s medailony o mrtvých. Ikonopisec a jeho jméno, ztvorník a opět jméno. Ptám se průvodkyně, kdože to byl ztvorník a ona mi vysvětluje, že šlo o člověka, který prožil celý svůj život zavřený v kamenné cele, kde meditoval a modlil se... Pro mě velmi krušná představa... Pro věřící jsou pak vyhrazeny samostatné prostory, kam nemá nikdo nepovolaný přístup. Pokud byste se tam přesto pokusili proniknout, museli byste se umět správně pokřizovat po pravoslavném způsobu, což strážcům u vchodu postačí jako důkaz, že jste ti správní lidé. Je velmi obvyklé, že většina návštěvníků zapaluje na památku svíce za své pozůstalé. Součástí komplexu je i muzeum miniatur, kde jsem v okuláru mikroskopu poprvé v životě zahlédl okovanou blechu nebo pidikolibří vydání sbírky Ševčenkových básní. Taras Ševčenko byl ukrajinský národní básník, nejvýznamnější představitel ukrajinského národního obrození, část života prožil i ve vyhnanství... Koho ale spíše zajímá novodobá historie, neměl by si nechat ujít prohlídku monumentu nazývaného Mať Ukrajina, což je titanový kolos ženy s mírně zakrňelými ňadry svírající v jedné ruce meč, v druhé palcát. Její výška dosahuje 106 m a do jedné z rukou je možné vyjet výtahem. Na vybetonovaném prostranství rozprostírajícím se v okolí tohoto památníku se nachází muzeum vojenské techniky. Země je zastavěná tanky, raketometry, helikoptéry, letadly a jako by toho nebylo dost, opět je tu další v nadřizovní velikosti vyvedená bronzová plastika asi třiceti partyzánů a bojovníků za mír a lepší zítřky... Jen o pár set metrů dál je další monument připomínající vzhledem stříbrnou podkovu, který symbolizuje nedávný úzký svazek Ukrajiny a Ruska v celku bývalého Sovětského svazu.

Kdo si chce připomenout asi největší jadernou katastrofu v historii lidstva, může navštívit muzeum Černobylu, který je vzdálený asi padesát kilometrů vzdušnou čarou. Muzeum pojaté jako pieta obětím této tragédie je plné dekontaminovaných předmětů z této oblasti. Mimo asi dvou stovek cedulí upomínajících na zaniklé a vysídlené vesnice z okolí jaderné elektrárny jsou tady k vidění předměty sloužící k odstraňování následků havárie... obleky, rukavice, lopaty... vojenská technika, ale i dřevěná socha Panny Marie, jablůň a lékařské

nástroje, kterými byly ošetřovány první oběti... Smutné až depresivní jsou rozsáhlé plochy vyplepené fotografiemi malých dětí, vojáků i civilních osob, které zahynuly buď bezprostředně při havárii anebo na následky nemoci z ozáření. Stejně tak vám nezvednou náladu ani fotografie lidských a zvířecích mutantů, kteří se začali rodit v letech následujících... Pozitivně jsem vnímal především snahu o naprostou otevřenost a upřímnost odtajnit veškeré informace týkající se celého problému Černobyl. Neboť v období, kdy k havárii došlo, byly tendence naprosto opačné, o čemž svědčí i v muzeu promítané videofilmy o opožděné evakuaci osob žijících v zasažené oblasti, o tabuizaci všech informací o výbuchu...

Abych se rozptýlil, zamířil jsem černým taxi k centru. Jak si zastavíte černého taxikáře? Je to prosté. Stoupnete si zkrátka k chodníku a chvíli máváte na okolo jedoucí vozy. Netrvá dlouho a zastaví Vás nějaká postarší lada. Jízda v ní pak spíše připomíná plavbu na hřbetu plechové ryby než svezení autem. Nechal jsem se vysadit v jedné postranní ulici, odkud jsem se posléze vydal na Sennyj rynek, který je spíše jakýmsi bleším trhem, kde se dají sehnat rezavé žehličky, přičesky, ložiska, staré boty v páru anebo jednotlivě volně ložené. Což mi připomíná historku o tom, jak boháč potká dědu Míšu a vidí, že má jednu nohu bosou a druhou obutou. A tak mu povídá: „Buď zdrav, Míšo... Vidím, že sis vyšel ven, ale zapomněl sis doma jednu botu.“ A děda Míša na to: „Ale kdepak zapomněl, právě jsem jednu našel...“ A když už jsem u těch historek... Děda Míša potká Váňu. Je horký letní den a děda je do půl těla svlečený... Váňa vidí na Míšově břichu dvě velké jizvy dosahující od jednoho boku až k tomu druhému. Nedá mu to a vyptává se: „To máš z války, Míšo, z války máš ty jizvy?“ „Áááale, kdepak, Váňo,... to mám z dětství, jak jsem si řezal krajíc chleba.“

Nemohli byste říct, že znáte Ukrajinu, pokud se nenapijete vodky. Jedna z nejlepších je značka Nemiroff ochucená medem a pálivými papričkami, která má svoji typickou a nezapomenutelnou chuť. Pije se po hořčičných sklenkách a to tak dlouho, dokud stačí síly a peníze... a když už jsem u těch dobrých rad do života: vyhýbejte se tomu, abyste museli použít veřejné záchodky, protože namísto obvyklé evropské porcelánové místy s prkýnkem a splachovadlem tady najdete pouze otvor do země se dvěma reliéfy pro vaše boty a odpadkový koš na použitý toaletní papír... Do záchodové kóje o rozměrech 1x1 m vedou malá dvoukřídlá dvířka, která vypadají jak vystřížená z nějakého saloonu na americkém Západě. Jejich velikost však zdaleka nepostačuje, aby zakryla nešťastníka, který si přišel ulevit...

Elektrotechničeskij rynek je hřeb do hlavy všech majitelů hudebních vydavatelství i samotných interpretů, protože tady se dá sehnat jakékoli vypálené CD za cca 70 Kč... jakýkoli žánr... naprosto stejně pestrá nabídka je i v oblasti videokazet a CD-ROM... Pojem autorská práva má nahořklou a nevýraznou chuť nepovedeného vtipu. Vidím i chlapce, který má na krku zavěšené kartónové víko od krabice, na němž je azbukou nasáno Kuplju mobilnyje telefony. Ve skutečnosti telefony prodává. Původ mohou mít různé... buď jsou pašované nebo kradené... každopádně vycházejí levně.

Pokud vás zajímají české kulturní podniky na Ukrajině, doporučuji obrátit se na české centrum, které pod záštitou Ministerstva zahraničních věcí organizuje propagaci české kultury v této zemi. Hned naproti se nachází i česká ambasáda, ve všední dny obležená davy lidí žádajících o vízum.

Z mého pohledu, tedy viděno očima člověka, který dá vždy přednost poháru kvasu za jednu hřivnu před sklenkou čtrnáctileté whisky, je Ukrajina zemí nepředstavitelných možností, kde se velmi složitou cestou rodí mladá demokracie, zemí hrdých i ponížených lidí..., zemí, kde rostou vzácné sibiřské cedry stejně jako fikovníky, zkrátka krajinou, do níž stojí za to se vracet...

Obsah

Tomáš T. KŮS	3
Milena PÍSAČKOVÁ	4
Vladislav HŘEBÍČEK	8
Jan STRÁNSKÝ	11
Pavel ERTL	13
Jan HLŮŽEK	14
Milena SVOBODOVÁ	16
Michal TEJČEK	18
Tereza JANDOVÁ	21
Petr HORÁK	25
Jana STAŇKOVÁ	30
Michal ČERNÝ	32
Lenka N. NOVOSADOVÁ	41
Libuše KALISTOVÁ	44
Kateřina NOVÁ	47
Milan CÍLER	49

Vydala Městská knihovna Klatovy
Grafická úprava: M. Hálková, K. Viták
Vydání první
Rok vydání 2002
Náklad 100 ks